TAAD Yıl 17 . Sayı 68 . Ekim 2026
ISSN 1309-6826 - E-ISSN 3150-0919
Araştırma Makalesi/Research Article DOI: 10.54049/taad.2032710

BOŞANMA SONRASI ÇOCUKLA BİRLİKTE YER DEĞİŞTİRME VE YER DEĞİŞTİRMENİN EBEVEYN HAKLARINA ETKİSİ

Relocation with the Child Following Divorce and its Impact on Parental Rights

Yıldız ABİK*
Seher BAGAÇ İÇEN**

Özet

Boşanma sonrasında çocuğun ebeveynlerinden biriyle birlikte taşınması, uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve ebeveynlerin velayet hakkı ile çocukla kişisel ilişki kurma hakkının kullanımını doğrudan etkileyebilen önemli bir hukuki sorundur. Bu durumda ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğü, taşınma sonrasında çocuğun üstün yararının korunması ve diğer ebeveynin haklarının gözetilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, söz konusu hak ve menfaatler arasında adil bir dengenin nasıl kurulacağı ve Türk hukukunda bu açıdan yeterli hukuki korumanın bulunup bulunmadığının incelenmesi gereken temel sorunları oluşturmaktadır. Bu amaçla çalışmada, boşanma sonrasında çocukla birlikte yer değiştirme meselesi ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle yer değiştirme kavramıyla yakından ilgili yerleşim yeri ve oturma yeri kavramlarına ve İsviçre hukukunda benimsenen Aufenthaltsort kavramına değinilmiş; ardından karşılaştırmalı hukukta yer değişikliğine ilişkin olarak benimsenen sistemler kısaca incelenmiştir. Sonrasında Türk hukukundaki durum ile İsviçre kanun koyucusunun ZGB Art. 301a hükmünde benimsediği düzenleme ele alınarak Türk hukukunda meseleye ilişkin nasıl bir çözüm benimsenmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Son olarak, taşınmanın velayet ve çocukla kişisel ilişki kurma hakkı üzerindeki etkileri ile her taşınmanın bu hukuki sonuçları doğurup doğurmadığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerleşim Yeri, Yer Değiştirme, Taşınma, Velayet, Kişisel İlişki, Oturma yeri (Aufenthaltsort)

Abstract

The relocation of a child with one parent following divorce is a significant legal issue frequently encountered in practice, directly affecting both parental custody rights and the right to establish personal contact with the child. In such cases, the parent's freedom of residence and travel, the protection of the child's best interests after relocation, and the consideration of the other parent's rights are crucial. Therefore, how to strike a fair balance between these rights and interests, and whether Turkish law provides sufficient legal protection in this regard, constitute the fundamental issues that need to be examined. To this end, this study addresses relocation with a

➢ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*
➢ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 3.9.2026*
➢ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 23.10.2026*

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara/Türkiye, e-posta: abik@ankara.edu.tr, https://orcid.org/0000-0003-3121-141X.

** Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, e-posta: sbagac@ankara.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-6505-7644.

child following divorce. First, the concepts of domicile and residence, closely related to relocation, and the Aufenthaltsort concept adopted in Swiss law are discussed; then, the systems adopted in comparative law regarding relocation are briefly examined. Finally, the situation in Turkish law and the regulation adopted by the Swiss legislator in ZGB Art. 301a are considered, and the solution that should be adopted in Turkish law is presented. Finally, the effects of relocation on custody and the right to establish personal contact with the child, and whether every relocation gives rise to these legal consequences, were evaluated.

Keywords: Residence, Relocation, Moving, Custody, Personal Relationship, Place of Residence

GİRİŞ

Türk Medeni Kanunu'na[1] göre evlilik birliği devam ettiği sürece velayet, kural olarak, ana ve baba tarafından birlikte kullanılır (TMK md. 336/I). Buna karşılık, ortak hayata son verilmesi veya ayrılık kararı alınması durumlarında, velayet ana veya babadan birine bırakılabilir (TMK md. 336/II). Ana ve babadan birinin ölümü halinde velayet sağ kalana, boşanmada ise velayet çocuk kendisine bırakılan tarafa[2] aittir (TMK md. 336/III). Ana ve babanın evli olmaması durumunda ise kural olarak velayet anaya aittir (TMK md. 337/I). Velayetin ana veya babadan yalnızca birine bırakılması halinde diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı devam eder. Bununla birlikte, boşanma sonrasında velayetin yalnızca ana veya babadan birine bırakılması zorunlu değildir. Türk hukukunda uygulama, belirli koşullar altında velayetin ana ve baba tarafından birlikte kullanılmasına da imkân tanımaktadır[3]. Birlikte velayete ilişkin kararlarda çocuk fiilen ana veya babadan birine bırakılmakta, diğer ebeveynle kişisel ilişkinin nasıl sürdürüleceği ise ayrıca düzenlenmektedir[4].

---

1 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, RG, T. 08.12.2001, S. 24607.

2 TMK md. 336/III hükmünün, boşanma halinde çocuğun kendisine bırakıldığı tarafın velayet hakkına sahip olacağını öngördüğü ve bu yönüyle çocuğun bakım ve himayesi ile velayeti birbirinden ayrılmaksızın düzenlendiği yönünde bkz. Huriye Reyhan Demircioğlu, 'Boşanmada Ortak (Birlikte) Velayetin Kabulü Sonrası Türk Hukukundaki Durum Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme' (2024) 59 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 301, 325; ayrıca bkz. Özgün Çelebi, 'Cinsiyet Eşitliği ve Çocuğun Üstün Yararının Kesişim Noktası Olarak Boşanmada Velayetin Düzenlenmesi' (2021) 79(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 27, 30; Özge Uzun-Kazmacı, 'Evlilik Dışında Velayetin Birlikte Kullanılması' (2018) 6(1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 171, 176.

3 Türk hukukunda boşanma sonrasında birlikte velayetin mümkün olduğunun kabul edildiği ilk Yargıtay kararı olarak anılan Y. 2. HD, T. 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737 sayılı kararda, ortak velayetin Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığı kabul edilmiştir. Yargıtay, bu sonuca ulaşırken özellikle Türkiye bakımından 25.03.2016 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 No'lu Protokol'ün 5. maddesinde yer alan, eşlerin evlilik sırasında ve evliliğin sona ermesi hâlinde çocuklarıyla olan ilişkilerinde özel hukuk niteliğindeki hak ve sorumluluklar bakımından eşitliğine ilişkin düzenlemeye dayanmıştır. (https://www.lexpera.com.tr). Kararın ardından boşanma sonrasında birlikte velayete hükmedilmesi Türk yargı uygulamasında kabul görmeye başlamıştır. Bkz. İzmir BAM 2. HD, T. 11.11.2020, E. 2020/836, K. 2020/1394 (https://www.lexpera.com.tr).

4 Birlikte velayetin yaygınlaşması halinde, çocukla kişisel ilişki kurma hakkının kullanılması yönündeki uyuşmazlıkların azalacağı yönünde bkz. Seda Gayretli-Aydın, '7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği

Velayet hakkı ile kişisel ilişki hakkının birbiriyle uyum içinde işlemesi, çocuğun boşanma sonrasındaki duygusal istikrarının korunmasına ve diğer ebeveynine yabancılaşmamasına katkı sağlar. Ancak ebeveynler arasında yaşanan uyuşmazlıklar, velayet ve kişisel ilişki haklarının kullanımını güçleştirip çocuğun diğer ebeveynle ilişkisinin sürdürülmesi bakımından çeşitli sorunlara yol açmaktadır[5]. Özellikle ebeveynlerden birinin çocukla birlikte başka bir yere taşınması bu sorunları daha belirgin hale getirebilir.

Ebeveynlerden birinin yer değiştirmesi, Anayasa'nın[6] 23. maddesinde güvence altına alınan yerleşme ve seyahat özgürlüğü kapsamındadır. Ancak ebeveynin çocukla birlikte taşınması, diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurma imkânını veya velayet haklarını etkileyebilir. Bu nedenle sorun, yalnızca ebeveynin taşınma özgürlüğü veya çocuğun yerleşim yerinin değiştirilmesi olarak değil, yer değişikliğinin çocukla diğer ebeveyn arasındaki ilişkinin sürdürülmesine etkisi bakımından ele alınmalıdır.

Boşanma sonrasında çocuğun ebeveynlerinden biriyle başka bir yere taşınması, karşılaştırmalı hukukta da bu etkileri bakımından özel olarak düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerde, yer değişikliğinin diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişkisini ve ebeveynlik işlevlerini ne ölçüde etkilediği dikkate alınmakta; önceden bildirim, diğer ebeveynin rızası veya yargısal izin gibi şartlar öngörülmektedir.

Bu çalışmada, boşanma sonrasında çocuğun ebeveynlerden biriyle birlikte başka bir yere taşınmasının diğer ebeveynin hakları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu kapsamda öncelikle yerleşim yeri, oturma yeri ve çocuğun fiilen yaşadığı yer arasındaki ayrımlar ortaya konulacak; karşılaştırmalı hukukta çocukla birlikte yer değiştirmenin (*relocation*, *Aufenthaltsortwechsel*) nasıl düzenlendiği incelenecektir. Ardından yer değişikliği ile ilgili mevcut durum İsviçre Hukuku perspektifiyle ortaya konulacak ve son olarak değişikliğin kişisel ilişki hakkı veya velayet haklarına etkileri değerlendirilecektir.

I. ÇOCUKLA YER DEĞİŞTİRMEDE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Yerleşim Yeri

Yerleşim yeri, kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK md. 19). Kişinin hayat faaliyetlerinin ve ilişkilerinin merkezi olan yerleşim yerinin belirlenmesinde objektif (oturma) ve sübjektif (yerleşme niyeti) unsurların bir arada

Yenilikler' (2022) 187 Terazi Hukuk Dergisi 15, 28; Tuba Birinci-Uzun, 'Türk Medenî Kanunu'na Göre Velâyetin Kullanılması ve Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı İlkesi Doğrultusunda Boşanmada ve Evlilik Dışı İlişkide Birlikte Velâyet Modeli' (2016) 6(1) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 135, 150.

5 Çocukla kişisel ilişkinin engellenmesine ilişkin örnekler için bkz. Y. 2. HD, T. 22.02.2024, E. 2023/9546, K. 2024/1122 (https://www.lexpera.com.tr); Y. 2. HD, T. 13.04.2023, E. 2023/1593, K. 2023/1827 (https://www.lexpera.com.tr).

6 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG, T. 09.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

bulunması gerekir[7]. Bu yönüyle yerleşim yeri kavramı konuttan farklı olarak kişinin yalnızca barınma ihtiyacını karşılayan fiziki bir mekânı değil, yaşam ilişkilerinin merkezinin bulunduğu ve hukuki olarak bağlı olduğu yeri ifade eder[8].

Türk hukukunda bir kimsenin birden fazla yerleşim yeri bulunamaz[9]. Birden fazla yerde bağlantısı bulunan kişinin yerleşim yeri, hiyerarşik bir değerlendirme yapılarak bağlantısının en sıkı olduğu yer olarak tespit edilir[10]. Bununla birlikte, kişi sürekli kalma niyetiyle hayat faaliyetlerinin ve ilişkilerinin merkezini başka bir yere taşıyarak yerleşim yerini değiştirebilir[11]. Kişiler yerleşim yerini seçmede ve değiştirmede yasal bir sınır bulunmadığı sürece özgürdür[12].

Yerleşim yeri zorunluluğu ilkesi gereği herkesin bir yerleşim yerine sahip olması gerekir[13]. İlkenin doğal bir sonucu olarak yerleşim yerinin sürekliliği ilkesi söz konusudur. Buna göre, bir kimse doğumundan ölümüne kadar bir yerleşim yerine sahip olmalıdır[14].

Yerleşim yeri, bağımsız yerleşim yeri (iradi), bağımsız olmayan (yasal) yerleşim yeri ve itibari (saymaca) yerleşim yeri şeklinde sınıflandırılmaktadır[15]. Çocuklar

---

7 Sürekli kalma niyetinin yalnızca kendi iradeleriyle yerleşim yeri seçebilen kişiler bakımından yerleşim yerinin bir unsuru olduğu; bağımsız yerleşim yeri kuramayan veya yasal yerleşim yerine tabi olan kişiler bakımından ise kanunda öngörülen yerin, sürekli kalma niyeti bulunmasa dahi yerleşim yeri sayılacağı yönünde bkz. Mustafa Dural/Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II: Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz Kitabevi 2022) N. 969, 970; Sürekli kalma niyetinin belirlenmesinde dikkate alınacak ölçütler ve Yargıtay'ın yaklaşımı için bkz. Eda Erdem, 'Yerleşim Yerine İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler' (2023) 9(17) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 41, 52 ff.

8 Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (18. Baskı, Filiz Kitabevi 2019) N. 465; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku: Gerçek Kişiler* (11. Baskı, Yetkin Yayınları 2021), 453; İhsan Erdoğan/A Dilşad Keskin, *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku)* (3. Baskı, Gazi Kitabevi 2020) 271.

9 Dural/Öğüz, (n 7) N. 971-974; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, (n 8) N. 505; Öztan, (n 8) 457; Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Medenî Hukuk* (28. Baskı, Beta 2024) 146; Karş. Alman Medeni Kanun'u (Bürgerliches Gesetzbuch, BGB), § 7/II; Söz konusu ilke dolayısıyla Türk Hukuku'nda birlikte velayette dönüşümlü bakım modelinin mümkün olmadığı yönünde değerlendirme için bkz. Özge Bölükbaşı, 'Karşılaştırmalı Hukuka Göre Birlikte Velayet Kararlarında Hakimin Dikkate Alabileceği Bazı Esaslar ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği' (2021) 157 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 317, 352. Ancak çocuğun bakım ve himayesi söz konusu olduğunda dikkate alınması gereken kavramın çocuğun yerleşim yeri kavramı değil çocuğun bulunduğu yer kavramı olması gerektiği yönündeki bizim de katıldığımız görüş için bkz. Demircioğlu, (n 2) 329.

10 Dural/Öğüz, (n 7) N. 972; Öztan, (n 8), 457; Erdem, (n 7) 47.

11 Dural/Öğüz, (n 7) N. 979; Akıntürk/Ateş, (n 9) 45.

12 Nadi Günal/Erkan Küçükgüngör, 'Roma Hukukunda İkametgâh (Domicilium) Kavramı' (1997) 47(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121, 123.

13 Öztan, (n 8) 458; Erdem, (n 7) 46; Yerleşim yerine sahip olmanın önemi için bkz. Gülşah Vardar-Hamamcıoğlu, *Türk Medeni Kanunu'na Göre Yerleşim Yeri* (İstanbul 2009), 50; Dural/Öğüz, (n 7) N. 976; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, (n 8) N. 467; Öztan, (n 8) 455.

14 Dural/Öğüz, (n 7) N. 979.

15 Oğuzman/Seliçi/ Oktay-Özdemir, (n 8) N. 470 ff.; Erdoğan/Keskin, (n 8) 273, 274; Akıntürk/Ateş,

bakımından önem taşıyan yasal yerleşim yeri TMK md. 21'de düzenlenmiştir. Buna göre velayet altındaki çocuğun yerleşim yeri, kural olarak velayet sahibi ana veya babanın yerleşim yeridir. Çalışmanın konusu bakımından önem taşıyan husus, bu düzenlemenin çocuğun ebeveynlerden biriyle birlikte yer değiştirmesi hâlinde doğuracağı sonuçlardır.

B. Oturma Yeri

Oturma yeri, kişinin fiilen hayat faaliyetlerini yürüttüğü yerdir[16]. Öğretide oturma yeri, mesken veya konut kavramlarıyla aynı anlamda kullanılmaktadır[17]. Türk Medeni Kanunu'nda bu kavrama, TMK md. 21'de çocuğun yerleşim yerinin belirlenmesine ilişkin olarak yer verilmiştir. Aynı düzenlemeyi karşılayan İsviçre Medeni Kanunu[18] (ZGB) Art. 25'te bulunma/oturma yeri (Aufenthaltsort) kavramı kullanılmaktadır.

Yerleşim yeri, kişinin hayat faaliyetlerinin merkezini oluşturan yer ile hukuki bağını ifade ederken, oturma yeri kişinin hayat faaliyetlerini yürüttüğü yer ile fiilî bağını ifade eder[19]. Yerleşim yeri bakımından söz konusu hukuki bağ, kişinin yerle kurduğu ve geçici olarak bir yerde bulunmanın ötesine geçen süreklilik arz eden bir ilişkiyi ifade eder[20]. Bu bağlamda, çoğu zaman yerleşim yeri ile oturma yeri aynı yerde bulunabilir, ancak bu durum her zaman zorunlu değildir[21]. Zira kişinin bir yerde oturması ve o yerde sürekli kalma niyetinin bulunması hâlinde, bu yer kişinin yerleşim yeridir[22]. Oturma yerinde yerleşme niyetinin bulunması zorunlu değildir. Bu nedenle, bir kimsenin birden fazla oturma yeri bulunabilmesine karşın, kural olarak yalnızca bir yerleşim yeri bulunmaktadır[23].

Bir kimsenin bir yerde fiilen oturmayı bırakması, o yerin oturma yeri olma niteliğini sona erdirir. Buna karşılık, yerleşim yerinin fiilen terk edilmesi, tek başına önceki yerleşim yerinin ortadan kalkması sonucunu doğurmaz; bunun için ayrıca yeni yerin yerleşim yeri olarak belirlenmesi gerekir[24].

(n 9) 143; Yerleşim yerinin bağımsız ve bağımsız olmayan yerleşim yeri olarak ikili ayrımı için bkz. Dural/Öğüz, (n 7) N. 980 ff.

16 Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 11.

17 Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir (n 8) N. 474; Öztan (n 8) 454; M Erdem Aybay, *Medeni Hukukta Yerleşim Yeri* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2003) 6; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 149 11; Erdem, (n 7) 45.

18 Swiss Civil Code of 10 December 1907 (ZGB), SR 210.

19 Aybay, (n 17) 6; Erdem (n 7) 45.

20 Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir (n 8) N. 473.

21 Aybay, (n 17) 6; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 11.

22 Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir (n 8) N. 477; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 11.

23 Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 11.

24 Aybay, (n 17) 6; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 12.

C. Yer Değiştirmenin Yerleşim Yeri ve Oturma Yeri ile İlişkisi

İsviçre hukukunda 2014 revizyonuyla[25] ihdas edilen ve taşınma maddesi (Zügelartikel) olarak anılan[26] ZGB Art. 301a hükmünde yerleşim yeri (Wohnsitz) yerine oturma yeri (Aufenthaltsort) kavramı kullanılmıştır[27]. Hükümde geçen kavramın belirsiz bir hukuki kavram olduğu İsviçre öğretisinde kabul edilmekle[28] beraber, kavramın içeriğinden ne anlaşılması gerektiği ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür[29]. Öğretideki hâkim görüş "Aufenthaltsort" kavramından anlaşılması gerekenin çocuğun mutad meskeni (gewöhnlichen Aufenthaltsort)[30] yahut fiilî yaşam merkezi olduğu yönündedir[31]. Bu çerçevede Aufenthaltsort, çocuğun en sıkı kişisel ve sosyal bağlarla bağlı olduğu yerdir[32]. Kavramın anlamı belir-

---

[25] Bundesgesetz vom 21. Juni 2013 über die elterliche Sorge (AS 2014 357; BBl 2011 9077), in Kraft seit 1. Juli 2014.

[26] Bkz Thomas Geiser, 'Zum sogenannten "Zügelartikel" (Art. 301a ZGB)' (2017) Zeitschrift für Kindes- und Erwachsenenschutz 87, 87-103; Andrea Büchler/Sandro Clausen, 'Art. 301a' in Roland Fankhauser (ed), *FamKomm Scheidung*, 4th edn (Stämpfli Verlag 2022) 1032–1071, N.1; Nora Bertschi/Luca Maranta, '«Wir ziehen um?!» – wenn Eltern über den Aufenthaltsort des Kindes streiten' (2017) FamPra.ch 649, 650; Charlotte Christener-Trechsel/Christophe A Herzig, 'Arbeitskreis 10: Herausforderung Mobilität bei gemeinsamer elterlicher Sorge: Der sogenannte Zügelartikel – Versuch einer Auslegeordnung' in Roland Fankhauser and Andrea Büchler (eds), *Neunte Schweizer Familienrechtstage, 18./19. Januar 2018 in Basel*, FamPra.ch-Schriftenreihe zum Familienrecht, vol 25 (Stämpfli Verlag 2018) 229, 230.

[27] Geiser'e göre, yerleşim yeri değişikliği (Wohnsitzwechsel) çocuğun gelişimi açısından önemli bir mesele teşkil ettiğinden ZGB Art. 301'e dayandırılabilir ve dolayısıyla velayet hakkına sahip olan diğer ebeveynin de rızası aranır. Bunun için ZGB Art. 301a/II'de belirtilen koşulların gerçekleşmesi aranmaz. ZGB Art. 301a ise yerleşim yerinin korunmak istendiği, ancak çocuğun başka bir yerde o kadar uzun süre kaldığı ve diğer ebeveynin haklarını etkilediği durumları kapsar. Geiser, (n 26) 94, 95.

[28] Geiser, (n 26) 93, 94; Büchler/Clausen, Art. 301a (n 26) N. 4; Kurt Affolter-Fringeli/Urs Vogel, 'Art. 301a' in Heinz Hausheer/Hans Peter Walter (Hrsg.), *Die elterliche Sorge / der Kindesschutz, Art. 296–317 ZGB – Das Kindesvermögen, Art. 318–327 ZGB – Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a–327c ZGB*, BK – Berner Kommentar (Stämpfli Verlag 2016) 221–242 N. 6 Christener-Trechsel/Herzig, (n 26) 238.

[29] Kavramdan, çocuğun ağırlıklı olarak bakıldığı yerin anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Bertschi/Maranta, (n 26) 650; ZGB Art. 301a ile ZGB Art. 25 hükmünde geçen kavramların birebir aynı anlamı taşımadığı; zira her iki düzenlemenin amacının (ratio legis) farklı olduğu ve bu nedenle hukuki kavramların görecelliğinden söz edilmesi gerektiği, çocuk her iki ebeveyn tarafından kayda değer ölçüde bakılıyorsa ZGB Art. 301a anlamında çocuk bakımından iki ayrı oturma yerinin (Aufenthaltsort) varlığının kabul edilebileceği ve bu durumda ebeveynlerden birinin taşınmasının çocuk için o yerdeki fiili hayat merkezini kaybetmesi sonucunu doğuracağından rıza aranması gerektiği yönünde bkz. Christener-Trechsel/Herzig, (n 26) 244-246.

[30] Büchler/Clausen, Art. 301a (n 26) N. 4; Karin Meyer, 'Wegzug mit Kind' (2017) AJP 823, 824; Geiser'e göre çocuğun oturduğu yeri, ilgili zamanda ona bakan kişi belirler. Geiser, (n 26) 94.

[31] Geiser, (n 26) 94; Ingeborg Schwenzer/Michelle Cottier, 'Art. 301a' in Thomas Geiser/Christiana Fountoulakis (eds), *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB* (6th edn, Helbing Lichtenhahn 2018) N. 7; Büchler/Clausen, Art. 301a (n 26) N. 4; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a (n 28) N. 6; Meyer, (n 30) 824; Bertschi/Maranta, (n 26) 650.

[32] Schwenzer/Cottier, Art. 301a (n 31) N. 7; Affolter-Fringeli/Vogel, BK, Art. 301a (n 28) N. 6; Meyer, (n 30) 824.

lenirken ZGB Art. 25/I (TMK md. 21) dikkate alınmalıdır. Zira bu hükümde de çocuğun oturduğu yer (Aufenthaltsort) kavramı kullanılmıştır[33]. Dolayısıyla çocuğun yerleşim yerinin ebeveynlere bağlı olarak belirlenmesi, onun fiilen oturduğu yerin farklı olabileceği gerçeğini ortadan kaldırmaz. Örneğin, çocuğun eğitim veya bakım amacıyla başka yerde bulunması gibi durumlarda, çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının yerleşim yeri iken oturduğu yer (Aufenthaltsort) fiilen bulunduğu yerdir[34]. Buna karşılık çocuğun tatil, gezi ve kısa süreli konaklamaları oturma yeri değişikliği sayılamaz. Tatilin yurt dışında olması halinde de durum aynıdır[35]. Zira bu tür yer değişiklikleri ZGB Art. 301 Abs. 1bis kapsamında sayılan gündelik nitelikteki kararlardandır[36]. Fakat, tatil diğer ebeveynin velayet hakkını kullanması ya da kişisel ilişki kurmasını önemli derecede etkileyecek ölçüde uzunsa burada diğer ebeveynin rızası aranmalıdır[37].

İsviçre hukukunda Aufenthaltsort kavramına verilen bu anlam, Türk hukukunda çocukla birlikte gerçekleştirilen yer değişikliklerinin değerlendirilmesi bakımından dikkate alınabilecek bir yaklaşım sunmaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, ebeveynin çocukla yer değiştirmesinde yerleşim yeri ile oturma yeri kavramları birbirinden ayrılmalıdır[38]. Her yerleşim yeri değişikliği, çocuğun diğer ebeveyniyle arasındaki kişisel ilişkinin kurulması veya velayet hakkının kullanılması üzerinde önemli bir etki yaratmaz. Nitekim, iki farklı ilin sınırlarının yalnızca birkaç metrelik bir yol ile ayrıldığı ve kişilerin birkaç adım atarak başka bir ilin sınırlarına geçebildiği örnekler bulunmaktadır[39]. Bu durumda, caddenin karşısına taşınan ebeveynle birlikte çocuğun yerleşim yeri değişmekte; ancak sosyal çevresi büyük ölçüde aynı kalmakta, söz konusu değişikliğin çocuğun fiili yaşam çevresi üzerinde önemli bir etkisi olmamaktadır. Diğer yandan, yerleşim yeri değişmemiş

---

33 Schwenzer/Cottier, Art. 301a (n 31) N. 7.

34 Affolter-Fringeli/Vogel, BK, Art. 301a (n 28) N. 7.

35 Geiser, (n 26) 94; Büchler/Clausen, 301a (n 26) N. 4; Bertschi/Maranta, (n 26) 650.

36 Geiser, (n 26) 94.

37 Geiser, (n 26) 94; Christener-Trechsel/Herzig, (n 26) 244.

38 Demircioğlu, (n 2) 329-330; İlknur Serdar, 'Mukayeseli Hukuk Işığında Birlikte Velâyetin Kullanılmasının Değerlendirilmesi' (2020) 19(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 267, 286; Farklı yönde bkz. Fulya Erlüle, *İsviçre Medeni Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Işığında Boşanmada Birlikte Velayet* (Yetkin 2019) 235; Bahar Öcal-Apaydın, 'İsviçre Medeni Kanunu'nun Velayete İlişkin Hükümlerinde Değişiklik Yapılması ve Ortak Velayetin Kural Olarak Benimsenmesi' (2016) 11(145–146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 631, 652; Canan Yılmaz, *Velayet Hukuku (Özellikle İsviçre Medeni Kanunu'ndaki 01.07.2014 Tarihli "Velayet Hukuku Revizyonu" ile 01.01.2017 "Çocuk Nafakasına İlişkin Revizyon"lar Kapsamında)* (Seçkin 2023) 147-153; Kudret Güven, 'Türk Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi Halinde ve Evlilik Dışı İlişkide Velayet Hakkının Geldiği Son Nokta: Ortak Velayet' (2018) 4(1) Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11, 18.

39 Samsun-Ordu örneği için bkz. "*Türkiye'nin En Kısa Şehirlerarası Yolculuğu: Birkaç Adım Yetiyor"* 23.04.2026 (https://www.sozcu.com.tr/turkiye-nin-en-kisa-sehirlerarasi-yolculugu-birkac-adim-yetiyor-p313638 Erişim: 24.04.2026).

olsa bile çocuğun ebeveynle birlikte yerini değiştirmesinin fiili yaşam çevresi üzerinde önemli bir etki doğurduğu örnekler de olabilir. Sözgelimi, aynı il veya ilçe sınırları içinde gerçekleşen bir taşınma dahi, ulaşım süresi, ulaşım imkânları ve coğrafi koşullar dikkate alındığında çocuğun diğer ebeveyn ile kişisel ilişki kurmasını veya ebeveynin velayet hakkını kullanmasını önemli ölçüde güçleştirebilir ve kişisel ilişki veya velayet bakımından yeniden düzenleme yapılmasını gerektirebilir[40]. Hatta yerleşim yeri aynı kalmakla birlikte uzun süreli yurt dışında bulunma gibi durumlar da bu kapsamda düşünülebilir. Dolayısıyla bir ebeveynin çocukla birlikte yer değiştirmesinde yalnızca çocuğun yerleşim yeri açısından değil, ayrıca çocuğun oturduğu yer bakımından değerlendirme yapılmalı ve bu yer değişikliğinin çocuğun sosyal çevresi, eğitim hayatı, diğer ebeveyni ile olan kişisel ilişkisi ve velayet hakkı üzerindeki etkileri dikkate alınmalıdır.

II. VELAYET HAKKINA SAHİP EBEVEYNİN ÇOCUKLA BİRLİKTE YER DEĞİŞTİRMESİ

A. Karşılaştırmalı Hukukta Çocukla Yer Değiştirmeye İlişkin Düzenlemeler[41]

1. Kıta Avrupası Hukuk Sistemleri

a. Alman Hukuku

Alman hukukunda BGB[42] §1687/I uyarınca, çocuğun gelişimi bakımından önemli sonuçlar doğuran konularda ebeveynlerin karşılıklı anlaşması gerekir. Çocuğun oturduğu yerin belirlenmesi (Aufenthaltsbestimmung), çocuğun taşınması (Umzug) ve yerleşim yerinin değiştirilmesi (Wohnortwechsel) ile yurt dışına taşınma, ebeveynlerin ortak karar vermesini gerektiren önemli konular arasında kabul edilmektedir[43]. Bu kapsamda yer değişikliğinin yalnızca çocuğun diğer ebeveynle kişisel ilişkisinin kurulmasını önemli ölçüde güçleştirdiği, örneğin yurt dışına göç edilmesi hâllerinde değil; yakın mesafedeki bir taşınma da ortak karar gerektiren önemli bir mesele olarak değerlendirilmektedir[44]. Ebeveynler anlaşa-

---

40 Devletin kişisel ilişki kurma hakkını değişen koşullara uyarlanması yükümlülüğü bulunduğu yönünde bkz. Fatih Alkan, 'Boşanma Sonrası Ortaya Çıkan Önemli Bir Sorun: Çocukla Kişisel İlişki Kurma (Kurabilme) Hakkı ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri' (Uluslararası Ailenin Korunması Hakkı Sempozyumu, 29–30 Nisan 2019) 1, 2.

41 İsviçre hukuku, çalışmada özel olarak incelendiğinden burada ayrıca yer verilmemiştir.

42 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) vom 18.08.1896, RGBl. 1896, S. 195, in der Fassung der Bekanntmachung vom 02.01.2002, BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738.

43 M Veit/J Fink, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in W Hau and R Poseck (eds), *BeckOK BGB* (78th edn, CH Beck 2025, updated 1 August 2025) Rn. 17.2; C Rake, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in P Henrich, G Althammer and others (eds), *Johannsen/Henrich/Althammer Familienrecht* (7th edn, CH Beck 2020) Rn. 9; C Hennemann, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in FJ Säcker, R Rixecker, H Oetker and B Limperg (eds), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, vol 10 (9th edn, CH Beck 2024) Rn. 10, Güven, (n 38) 25; Çelebi, (n 2) 54; Serdar, (n 38) 295.

44 Rake, §1687 (n 43) Rn. 9; Hennemann, §1687 (n 43) Rn. 10.

mazsa, BGB § 1628 uyarınca mahkemeye başvurabilirler[45]. Bu gibi durumlarda taşınmanın diğer ebeveynin çocukla olan kişisel ilişkisi üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır. Ebeveynlerin uzlaşamamaları halinde mahkemenin vereceği kararın ebeveynin taşınmasını engellemek yönünde olmadığı; taşınmanın çocuğun üstün yararını tehlikeye düşürmesi halinde, gerekirse çocuğun diğer ebeveynin yanında kalmasına hükmedilebileceği belirtilmektedir[46].

b. Fransız Hukuku

Fransız hukukunda, 4 Mart 2002 tarihinde Code civil'de[47] yapılan değişiklikle ebeveynlerin karşılıklı anlaşması veya hâkim kararıyla çocuğun dönüşümlü olarak ikamet etmesine karar verilebilmesi kabul edilmiştir[48]. Dönüşümlü ikamet uygulamasında, çocuğun düzenli ve istikrarlı yaşaması bakımından, ebeveynlerin konutlarının birbirine yakın olması gerektiği kabul edilmektedir[49]. Ebeveynlerden birinin taşınması hâlinde ise, taşınmanın çocuğun yaşam düzeni, eğitimi ve diğer ebeveynle ilişkisi üzerindeki etkileri dikkate alınarak somut olayın koşullarına göre dönüşümlü ikamet uygulamasının sona erdirilmesine karar verilebilmektedir[50]. Kanun koyucu, CC 373-2'de ebeveynlerden birinin ikamet yerindeki değişikliğin, ebeveyn sorumluluğuna ilişkin hakların kullanılmasına ilişkin mevcut düzenlemeleri etkileyebileceğini dikkate alarak taşınmak isteyen ebeveyne önceden ve zamanında bildirim yükümlülüğü getirmiştir[51]. Bildirimden sonra, ebeveynler arasında yeni duruma ilişkin bir anlaşmazlık ortaya çıkması hâlinde, hâkimden çocuğun üstün yararına uygun olarak ebeveyn sorumluluğunun kullanımına, çocuğun ikametinin ve taşınma nedeniyle oluşacak seyahat masraflarının paylaşımına ilişkin karar vermesinin talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır (CC 373-2/IV). Hükme sonradan eklenen son cümleyle, bildirim yükümlülüğünün diğer ebeveyne karşı bir koruma kararının varlığı hâlinde aranmayacağı belirtilmiştir (CC 373-2/IV).

---

45 L Budzikiewicz, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in O Jauernig and others (eds), *Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch* (19th edn, CH Beck 2023) Rn. 3.

46 Hennemann, §1687 (n 43) Rn. 10.

47 Fransa, Code Civil https://www.legifrance.gouv.fr/ (Erişim: 06.08.2026).

48 Dönüşümlü ikamet uygulamasına ilişkin taleplerin %80 gibi yüksek bir kısmının ebeveynler tarafından talep edildiği buna karşılık geri kalan kısmının da hâkim tarafından belirlendiği yönünde bkz. Frédérique Granet, 'Alternating Residence and Relocation: A View from France' (2008) 4(2) *Utrecht Law Review* 48, 51

49 Granet (n 48) 51-53.

50 Granet (n 48) 52.

51 Bu düzenlemenin amacının ebeveynlerden birinin çocuğu yanında tutarak diğer ebeveynden uzaklaştırmasının önlenmesi olduğu yönünde bkz. Granet (n 48) 52.

c. İspanya Hukuku

İspanya hukukunda[52], Código Civil Art. 158/3-c, çocuğun kaçırılmasını önlemek amacıyla, somut olayda gerekli görülmesi hâlinde çocuğun ikamet yerinin değiştirilmesini önceden hâkim iznine tâbi tutma imkânını düzenlemektedir. Böylece çocuğun adres değişikliği, özellikle diğer ebeveynden uzaklaştırılma veya çocuğun kaçırılması riski bulunan hâllerde yargısal denetime tâbidir.

d. Norveç Hukuku

Norveç hukukunda[53] Barnelova § 37, ortak ebeveyn sorumluluğu bulunmasına rağmen çocuğun yalnızca ebeveynlerden biriyle sürekli olarak yaşaması hâlinde, çocuğun birlikte yaşadığı ebeveyne çocuğun günlük yaşamının önemli unsurlarına ilişkin karar alma yetkisi tanımaktadır. Bu kapsamda çocuğun anaokuluna devam edip etmeyeceği ve ülke içinde nerede yaşayacağı gibi hususlarda karar verme yetkisi bu ebeveyne aittir. Buna karşılık Barnelova § 40 uyarınca, ebeveynlerin ortak ebeveyn sorumluluğuna sahip olmaları hâlinde çocuğun ülke dışına taşınması veya kısa süreli tatiller dışında yurt dışında kalması için her iki ebeveynin rızası gerekmektedir. Ayrıca § 42a uyarınca, ebeveynlerden birinin Norveç içinde veya dışında taşınmak istemesi ve kişisel ilişkiye ilişkin bir anlaşma veya karar bulunması hâlinde, taşınmak isteyen ebeveynin diğer ebeveyne en az üç ay önceden bildirimde bulunması ve anlaşmazlık hâlinde arabuluculuğa başvurması gerekmektedir.

e. Danimarka Hukuku

Danimarka hukukunda[54] Forældreansvarsloven § 3/1 uyarınca, ortak velayet hâlinde çocuğun durumuna ilişkin önemli kararların ebeveynlerin anlaşmasıyla alınması gerekirken, çocukla birlikte yaşayan ebeveyne çocuğun günlük yaşamına ilişkin genel konularda, çocuğun Danimarka içinde nerede ikamet edeceğinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere, karar verme yetkisi tanınmıştır. § 3/2 uyarınca ise çocuğun ülke dışına çıkarılması veya yurt dışında, Grönland ya da Faroe Adaları'nda kararlaştırılan süreden daha uzun süre kalması için kural olarak her iki ebeveynin rızası gerekmektedir. Ebeveynlerin çocuğun hangi ebeveynle yaşayacağı konusunda anlaşamamaları hâlinde § 17/1 uyarınca bu konuda karar verilebilmekte ve çocuğun yurt dışında yaşayan veya yaşamak isteyen ebeveynle birlikte yaşamasına da karar verilebilmektedir. Ayrıca § 18 uyarınca ebeveynler-

---

52 Código Civil, Gaceta de Madrid, S. 206, 25.07.1889 https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/(1)/con (Erişim: 07.08.2026).

53 Lov om barn og foreldre (barnelova) (İngilizce Versiyon: Act relating to Children and Parents (the Children Act) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7 (Erişim: 07.08.2026).

54 06.06.2007 tarihli ve 499 sayılı Forældreansvarsloven (İngilizce: *The Danish Act on Parental Responsibility*) Danca metin için bkz. https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2026/662 (Erişim: 07.08.2026). İngilizce metin için bkz. https://cdn.ast.dk/ankestyrelsen/Media/639076235942488696/danish_act_on_parental_responsibility_transl2021.pdf (Erişim: 07.08.2026).

den birinin kendisinin veya çocuğun ikamet yerini Danimarka içinde başka bir yere ya da yurt dışına taşıması hâlinde, diğer ebeveyne en geç altı hafta önceden bildirimde bulunma yükümlülüğü söz konusudur. Ortak ikamet hâli ise § 18a ile düzenlenmiş olup, bu durumda çocuğun günlük yaşamına ilişkin genel kararların da ebeveynlerin ortak mutabakatıyla alınması öngörülmüştür [55].

2. Anglosakson (Common Law) Hukuk Sistemleri

a. Kanada Hukuku

Kanada hukukunda çocukla birlikte yer değiştirme, 2021 yılında yürürlüğe giren Divorce Act[56] (DA) değişiklikleriyle ayrıntılı biçimde yeniden düzenlenmiştir. Kanun, öncelikle ikamet yerinin değiştirilmesi (change of residence) ile çocukla birlikte yer değiştirme (relocation)[57] kavramlarını birbirinden ayırmaktadır. Buna göre, relocation niteliği taşımayan yer değişikliklerinde, ebeveyn kendi yerleşim yerini ve çocuğun yerleşim yerini değiştirme kararını, aile içi şiddet söz konusu olmadığı sürece, ebeveynlik zamanı, karar verme sorumluluğu veya kişisel ilişki kurma hakkına sahip diğer ebeveyne yazılı olarak bildirmelidir. (DA s. 16.8). Buna karşılık, "relocation" olarak adlandırılan çocukla birlikte yer değiştirme durumlarında, planlanan taşınmadan en az altmış gün önce diğer ebeveyne yeni yerleşim yeri, taşınma tarihi ile ebeveynliğin nasıl kullanılacağına ilişkin öneri bildirilmelidir (DA s. 16.9). Bildirimin tebliğinden itibaren otuz gün içinde diğer ebeveynin itiraz etmemesi veya mahkemece yer değiştirmeye izin verilmesi hâlinde taşınma gerçekleştirilebilmektedir (DA s. 16.91). Yer değiştirme talebinin değerlendirilmesinde mahkeme, çocuğun üstün yararı ilkesini esas almakta; bunun yanında yer değiştirmenin gerekçesi, çocuk üzerindeki etkileri, ebeveynlerin çocukla kurdukları ilişkinin niteliği, bildirim yükümlülüğüne uyulup uyulmadığı, çocuğun ikamet edeceği coğrafi alanı belirleyen bir anlaşma veya mahkeme kararının bulunup bulunmadığı ile taşınma sonrasında ebeveynlik zamanının nasıl kullanılacağına ilişkin önerinin makullüğü gibi ölçütleri ayrıca dikkate almaktadır (DA s. 16.92)[58]. Ancak kanun koyucu, çocuğun taşınmasına izin verilmemesi halinde çocuğu ile birlikte taşınmayı planlayan ebeveynin taşınıp taşınmayacağını göz önünde bulundurmaz (DA s. 16. 92).

---

55 Bkz. Yildiz Maria Bérénos, 'Time to Move on? The International State of Affairs with Respect to Child Relocation Law' (2012) 8(1) *Utrecht Law Review* 1, 7-10.

56 Divorce Act, RSC 1985, c 3 (2nd Supp), as amended by SC 2019, c 16, ss 12–16. https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/d-3.4/FullText.html (Erişim: 14.08.2026).

57 Kanunun 2. maddesinde yer değiştirme (relocation), çocuğun ikamet yerinde meydana gelen ve çocuğun diğer ebeveynle olan ilişkisi üzerinde önemli bir etki yaratması muhtemel olan değişiklik olarak tanımlanmaktadır. Nicholas Bala/Yakin Ebsim, 'The 2021 Canadian Parenting Reforms: Is Shared Parenting the New Normal?' (2022) Queen's University Faculty of Law Research Paper Series 2022-001, 23.

58 Bala/Ebsim (n 58) 24.

b. Amerika Birleşik Devletleri Hukuku

Amerika Birleşik Devletleri'nde de çocuğun ebeveynlerinden biriyle birlikte yer değiştirmesine ilişkin farklı nitelikte düzenlemeler bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde eyaletler arasında yeknesak bir düzenleme bulunmamakla birlikte, birçok eyalet çocukla birlikte yer değiştirmeye ilişkin özel hükümler kabul etmiştir. Amerikan hukukunda yer değiştirme uyuşmazlıkları bazı eyaletlerde içtihat hukuku, bazılarında ise genel velayet hükümleri veya çocukla birlikte yer değiştirmeye özgü kanuni düzenlemeler çerçevesinde çözümlenmektedir. Ayrıca bazı eyaletlerde çocukla birlikte yer değiştirme kavramının kapsamı, süre ve coğrafi mesafe ölçütleri esas alınarak belirlenmekte; birçok eyalette ise yer değiştirmeyi planlayan ebeveyne önceden bildirim yükümlülüğü getirilmektedir. Amerikan hukuku, çocukla birlikte yer değiştirme uyuşmazlıklarına ilişkin en kapsamlı düzenlemeleri içeren hukuk sistemlerinden biridir[59].

c. Birleşik Krallık Hukuku

Birleşik Krallık hukukunda, İngiltere ve Galler[60] bakımından Children Act 1989, s 13 uyarınca, hakkında çocuğun kiminle yaşayacağına veya çocuğun herhangi bir kişiyle ne zaman yaşayacağına ilişkin bir *child arrangements order* bulunan çocuğun Birleşik Krallık dışına çıkarılması, ebeveyn sorumluluğuna sahip kişilerin yazılı rızasına veya mahkemenin iznine tâbi tutulmuştur. Bununla birlikte, çocukla birlikte yaşamasına ilişkin karar verilen kişi, çocuğu bir aydan kısa süreyle yurt dışına çıkarabilmektedir. Mahkeme ayrıca *child arrangements order* verirken çocuğun yurt dışına çıkarılmasına genel veya belirli amaçlarla izin verebilmektedir.

İskoç hukukunda[61] ise Children (Scotland) Act 1995, s 2(1)(a) uyarınca ebeveynlik hakkına sahip ebeveyne, çocuğun kendisiyle birlikte yaşamasını sağlama veya çocuğun ikamet yerini başka şekilde belirleme hakkı tanınmıştır. Bununla birlikte, s 2(3) uyarınca, İskoçya'da mutat olarak ikamet eden bir çocuğun İskoçya'dan çıkarılması veya Birleşik Krallık dışında tutulması, s 2(6) kapsamında çocuğun ikameti veya kişisel ilişkileri üzerinde ebeveynlik hakkını fiilen kullanan kişinin rızasına bağlanmıştır. Her iki ebeveynin de bu kapsamda ebeveynlik hakkını kullanması hâlinde ise çocuğun ülke dışına çıkarılması veya Birleşik Krallık dışında tutulabilmesi için her iki ebeveynin rızası gerekmektedir.

---

59 Bérénos, (n 56), 3-5.

60 Children Act 1989 https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/section/13 (Erişim: 24.08.2026).

61 Children (Scotland) Act 1995 https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/36/section/2 (Erişim: 24.08.2026).

3. Avrupa Konseyi'nin Çocukla Birlikte Yer Değiştirmeye İlişkin Tavsiye Kararı[62]

Avrupa Konseyi 11.02.2015 tarihli Kararı'nın 2. maddesinde, çocukların yer değiştirmesine ilişkin uyuşmazlıklarda çocuğun menfaatlerinin öncelikli olarak gözetilmesi gerektiği; 3. maddesinde, çocuğun yer değiştirme konusunda bilgilendirilmesi, görüşünün alınması ve görüşlerine yaş ve olgunluk düzeyine uygun ağırlık verilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir. 4. maddede, uyuşmazlıkların önlenmesi amacıyla önceden bildirim, süre ve coğrafi sınırlar belirlenmesi ile danışmanlık, rehberlik ve arabuluculuk hizmetlerinden yararlanılması; 5. maddede, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının teşvik edilmesi öngörülmüştür. 7. maddede, anlaşma sağlanamaması hâlinde çocuğun mutad meskeninin kural olarak yetkili makam kararı olmaksızın değiştirilemeyeceği belirtilmiştir. 8. maddede ise uyuşmazlığın çözümünde çocuğun üstün yararının esas alınması tavsiye edilmiştir. Bu tavsiye kararı çerçevesinde hazırlanan 2022 tarihli raporda[63] ise çocukla birlikte yer değiştirme olgusunun günümüz ekonomik koşulları ve uluslararası evlenmelerin çoğalması gibi sebeplerle giderek önem kazanacağı, bu nedenle henüz düzenleme yapmayan devletler bakımından Tavsiye Kararı'nın güncellenmesi, ulusal dillere çevrilmesi ve ilgili hukukçular arasında yaygınlaştırılması önerilmiştir.

B. Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Velayet Altındaki Çocukla Yer Değiştirme

1. Tek Başına Velayet Halinde

Türk Medeni Kanunu md. 21/I'e göre "*Velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hallerde çocuğun yaşadığı yer onun yerleşim yeri sayılır.".* Çocuğun bakım ve himayesinin velayeti altında bulunduğu ana ve babası tarafından gerçekleştirilmesi[64], çocuğun yerleşim yerinin velayete sahip ana ve babaya bağlanmasını zorunlu kılar[65].

---

62 CM/Rec (2015)4, 11.02.2015 https://search.coe.int/cm?i=09000016805c44a6 (Erişim: 24.08.2026).

63 Evaluation report on Recommendation CM/Rec(2015)4 of the Committee of Ministers to member States on preventing and resolving disputes on child relocation (full report) (Erişim: 24.08.2026).

64 Bakım ve himayenin Türk hukukunda istisnai olarak velayet hakkından ayrıldığı ancak ortak velayetin benimsenmesinden sonra bakım ve himaye ile velayet kavramları arasındaki ayrımın öneminin arttığı, zira ortak velayetin benimsenmesi ile en azından bir ebeveyn için çocuğun velayeti ile bakım ve himayesinin birbirinden ayrılmasının söz konusu olacağı yönünde bkz. Demircioğlu (n 2) 313; Uzun-Kazmacı (n 2) 176; İsviçre'de ise zamanla fiilen bakım ve himaye (Obhut) ile velayet (ebeveyn sorumluluğu) (elterliche Sorge) kavramlarının birbirinden ayrıldığı yönünde bkz. Öcal-Apaydın (n 38) 652.

65 Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir (n 8) N. 494; Sevgi Usta, 'Çocuğun Yerleşim Yeri Edinme Hakkı ve "Bir İstisna"' (2012) 1 Ankara Barosu Dergisi 87, 90; Demircioğlu (n 2) 329; Ayşe Ziyan, *Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili* (On İki Levha 2019) 67; Dural/Öğüz (n 7) 206; Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 6. Bası (Turhan Kitabevi 2015) 1019; Gülçin Elçin-Grassinger, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velâyet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması*

Boşanma veya evliliğin butlan sebebiyle iptali durumlarında, eşlerin artık ortak bir yerleşim yeri kalmadığından, velayet hakkına sahip olan ana veya babanın yerleşim yeri, çocuğun yerleşim yeri sayılır[66]. Ana veya babadan biri velayet hakkını tek başına kullanmakta ise, bu ebeveyn tek başına çocuğun yerleşim yerini veya çocuğun oturduğu yeri belirlemeye yetkilidir[67]. Yeni yerin yurt içinde veya yurt dışında bulunması, Türk hukukunda bu yetkinin varlığı bakımından farklılık yaratmamaktadır. Bu yetki, bir yandan velayet hakkının çocuğun kişi varlığına ilişkin doğal bir sonucu niteliğinde olup, diğer yandan velayet sahibi ebeveyn bakımından Anayasa'da güvence altına alınan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün (AY md. 23) bir yansımasıdır[68]. Bununla birlikte, söz konusu yetki mutlak olmayıp çocuğun üstün yararı ile sınırlıdır. Zira, çocuğun üstün yararı ile ana ve babanın yararının çatıştığı hallerde her zaman çocuğun yararı üstün tutulur[69]. Çocuğun eğitim hayatı, sosyal çevresi, psikolojik uyumu ve güvenliği gibi unsurlar çocuğun fiilen bulunduğu yerin belirlenmesinde dikkate alınması gereken temel ölçütlerdir[70].

Çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesi, özellikle mesafenin artması veya yurt dışına taşınma hallerinde, velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurma imkânını doğrudan etkileyebilecek niteliktedir. Bu durumda, söz konusu yetkinin kullanılmasının sınırlandırılıp sınırlandırılamayacağı gündeme

İçin Alınacak Tedbirler (On İki Levha 2009) 24; Gülşah Vardar-Hamamcıoğlu, 'Çocuğun Yerleşim Yeri' (2015) 1 Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 39, 41. Çocuğun yerleşim yerinin ana ve babasına bağlı kılınmış olmasının çocuğun üstün yararı ile bağdaşmayacağı hususunda bkz. Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (6. Baskı, Vedat Kitapçılık 2015) 484.

66 Öztan (n 65) 1019; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 81, 82; Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku C. II Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta 2024), 420; Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku: Çocukların Korunması ve Hakları* (9. Baskı, Pegem Akademi 2024), 125.

67 Ebru Akduman, 'Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi Uyarınca Koruma ve Ziyaret Hakkı' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1373, 1392; Ziyan, (n 65) 67; Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 21; Bertschi/Maranta, (n 26) 656.

68 Öztan, (n 65) 1033; Akduman, (n 67) 1392; Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 80; Elçin-Grassinger, (n 65) 24; Usta, (n 65) 90; Demircioğlu (n 2) 329; Birinci-Uzun (n 4) 138; *"Müşterek çocuğun anne tarafından yurt dışına kaçırılabileceği endişesiyle yurt dışına küçüğün çıkışının yasaklanması, anneye ait olan velayet görevini aksatması yanında sürekliliği itibariyle de 1982 Anayasası'nda düzenlenen ve temel hak niteliğinde olan seyahat özgürlüğüne aykırıdır (m.23). Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla belirli bir süre ile sınırlanabilir(m.13) . Anayasa'nın 23.maddesine göre, ilke olarak seyahat özgürlüğünün sürekli olarak sınırlandırılması mümkün değildir. Bu özgürlük ancak, çocuğun korunması amacıyla tedbiren geçici bir süre sınırlandırılabilir."* YHGK, T. 20.03.2013, E. 2012/799, K. 2013/389.(https://www.lexpera.com.tr).

69 Mustafa Dural/Tufan Öğüz/Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku C. III Aile Hukuku* (20. Baskı, Filiz Kitabevi 2025) 387; Fulya Erlüle, 'Çocukla Kişisel İlişki Kurulması' (2010) 16(3–4) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk 6Araştırmaları Dergisi* 217, 225; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha 2010) 110; Canan Yılmaz, 'Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması' (2015) 35(1) Public and Private International Law Bulletin 103, 111.

70 Bölükbaşı, (n 9) 348-349.

gelmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesinin diğer ebeveynin rızasına veya mahkeme kararına bağlanması isabetli bir çözüm olarak nitelendirilemez. Zira velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin bu konuda karar verme yetkisi bulunmadığı gibi, böyle bir zorunluluk velayet sahibi ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğünü ölçüsüz biçimde sınırlayabilir. Bununla birlikte uygulamada, özellikle çocuğun yerleşim yerinin yurt dışı olarak belirlenmesi halinde, vize, pasaport ve benzeri idari işlemler sırasında her iki ebeveynin muvafakatinin arandığı görülmektedir[71]. Bu nedenle uygulamada velayet sahibi ebeveynler, aile mahkemelerine başvurarak diğer ebeveynin muvafakatinin aranmasına gerek olmadığının tespitini veya çocuğun yurt dışına götürülmesine izin verilmesini talep etmektedir[72]. Öğretide ise, velayet kararları verilirken ayrıca çocuğun yurt dışına çıkarılmasının diğer ebeveynin rızasına bağlı olmadığının açıkça belirtilmesinin pratik bir çözüm olacağı ileri sürülmektedir[73]. Yargıtay'ın bu konuda yeknesak bir yaklaşım geliştiremediği görülmektedir. Nitekim, bir kararda, velayet hakkının doğal sonucu olarak velayet sahibi ebeveynin çocuğu yurt dışına götürme yetkisine sahip olduğu ve bu nedenle muvafakat aranmadığının tespitine yönelik davada "hukuki yarar" bulunmadığı kabul edilirken[74]; başka bir kararda, Bölge Adliye Mahkemesinin, velayet hakkı kendisinde bulunan ebeveynin, bu hakkın doğal sonucu olarak ortak çocuğu yurt dışına çıkarmasının kural olarak diğer ebeveynin muvafakatine bağlı olmadığı, çocuğun yurt dışına çıkmasının güvenliğini veya üstün yararını zedeleyecek bir olgunun da ispatlanmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin kararını onamıştır[75]. Bu durum, uygulamada "hukuki yarar" unsurunun değerlendirilmesi bakımından belirsizliğin devam ettiğini göstermektedir.

Öte yandan, rıza veya mahkeme kararı yerine, yer değişikliğinin diğer ebeveyne bildirilmesi yükümlülüğünün kabulü, haklar arasında dengeyi sağlayabilecek

---

71 Akduman, (n 67) 1391; Schengen vizesi için aranan şartlar için bkz. (https://schengenvisainfo.com/requirements/#required-all-minors Erişim: 17.12.2025).

72 İstanbul BAM, 10. HD. T. 06.03.2019, E. 2018/2949, K. 2019/355; Konya BAM, 2. HD. T. 15.10.2020, E. 2020/1091, K. 2020/1142 (https://www.lexpera.com.tr).

73 Akduman, (n 67) 1392.

74 Y. 2. HD, T. 10.5.2023, E. 2023/694 K. 2023/2329. (https://www.lexpera.com.tr).

75 Y. 2. HD, T. 11.4.2023, E. 2023/1718 K. 2023/1736. (https://www.lexpera.com.tr); benzer şekilde, ilk derece mahkemesinin hukuki yarar nitelendirmesi yaptığı kararı onaylayan Bölge Adliye Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onandığı bir başka karar için bkz. Y. 2. HD, T. 04.07.2024, E. 2024/3491 K. 2024/5336 (https://www.lexpera.com.tr); Ayrıca bkz. *"...ilk derece mahkemesince, velayet hakkının doğal sonucu olarak annenin bu hakkı kullanabileceğinden annenin dava açmakta hukuki yararının bulunmaması nedeniyle davanın usulden reddine ilişkin verilen karar isabetli görülmemiş, bu itibarla, mevcut fiili durum nedeniyle esas alınması gereken küçüğün üstün yararları, annenin velayet hakkı ile Anayasal güvenceye alınan seyahat özgürlüğü gereği davacının istinaf talebi ve gösterilen istinaf nedenleri yerinde görülerek talebin kabulü ile kararın kaldırılmasına,..."* İstanbul BAM, 38. HD, T. 09.12.2019, E. 2019/1458 K. 2019/1824 (https://www.lexpera.com.tr).

bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Zira kişisel ilişki hakkı, çocuğun belirli zamanlarda ebeveyniyle fiziksel temas kurmasının yanında, velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin çocuğun yaşamına ilişkin temel hususlarda bilgi sahibi olmasını ve çocukla iletişim kurmasını da kapsayan bir haktır[76]. Nitekim kişisel ilişki hakkı sahibine bilgi aktarımı, Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi[77] md. 2 bent a-iii'de kişisel ilişkinin anlamları arasında sayılmıştır. Öğretide, kişisel ilişki hakkının kapsamındaki bilgi edinme yetkisinin dayanaklarından birinin de TMK md. 322 hükmünün olduğu ileri sürülmektedir[78]. Anılan hüküm uyarınca ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler. Bu düzenleme, aile bireyleri arasındaki karşılıklı sadakat ve iş birliği yükümlülüğünü ortaya koyan genel bir norm niteliğindedir. Kanaatimizce de bu genel yükümlülük, kişisel ilişki hakkına sahip ebeveynin çocuğun yaşamına ilişkin önemli gelişmeler hakkında bilgilendirilmesine dayanak olabilir. Zira TMK md. 323 ile güvence altına alınan kişisel ilişki hakkının amacına uygun ve etkin biçimde kullanılabilmesi, velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin çocuğun yaşamına ilişkin temel hususlardan haberdar olmasına bağlıdır. Bu nedenle, çocuğun nerede yaşadığı, hangi sosyal ve kültürel çevrede bulunduğu, eğitimine nerede devam ettiği, sağlık durumu gibi hususlar, velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin bilgi edinme hakkının kapsamına dahildir. Özellikle çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesi, bu unsurları doğrudan etkilediğinden, diğer ebeveynin bu değişiklikten zamanında ve açıkça bilgilendirilmesi zorunludur. Aksi yöndeki bir davranış, yalnızca kişisel ilişki hakkının etkin kullanımını güçleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda TMK md. 324'te düzenlenen ebeveynlerin, birbirlerinin çocukla kişisel ilişkisini zedelemekten kaçınma yükümlülüğünün ihlalini de oluşturacaktır. Kanaatimizce, çocuğun oturduğu yerin diğer ebeveyne bildirilmeksizin değiştirilmesi ve bu suretle kişisel ilişkinin kurulmasının veya sürdürülmesinin güçleştirilmesi de TMK md. 324 anlamında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerine aykırılık teşkil edebilir. Bu itibarla, çocuğun oturduğu yerdeki değişikliğin diğer ebeveyne bildirilmesi yükümlülüğü, başta Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi md. 2 hükmü olmak üzere,

[76] Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (2. basıdan tıpkı bası, Vedat Kitapçılık 2017) 241; Öztan, (n 65) 1027; Yılmaz, (n 69) 118; Erlüle, (n 69) 227; İlknur Serdar, 'Kişisel İlişki Kurma Hakkı' (2007) 9 *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (Özel Sayı) 739, 740; Baygın, (n 69) 106; Türk hukukunda çocukla kişisel ilişki kuran ebeveynin bilgi alma hakkı ile ilgili açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık İsviçre Medeni Kanunu ZGB art. 275a hükmünde ve Alman Medeni Kanunu BGB §1686'da bu hak açıkça düzenlenmiştir. Bkz. Ebru Ceylan, *Türk İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları* (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 2006), 173; Burcu Yağcıoğlu, 'İsviçre ve Alman Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Anne-Babanın Kendisine Bırakılmayan Çocuk Hakkında Bilgilendirilme ve Bilgi Alma Hakkı' (2026) 75(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1333 ff.

[77] RG. T. 17.11.2011 S. 28115.

[78] Erlüle, (n 69) 228.

TMK md. 322'deki genel hüküm ile TMK md. 323 ve md. 324 hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden doğan bir yükümlülük olarak kabul edilebilir[79].

İsviçre hukukunda ise bildirim yükümlülüğü açıkça benimsenmiştir. Kural olarak velayet sahibi ebeveyn, çocuğun yerleşim yerini veya oturduğu yeri, diğer ebeveynin rızası veya yetkili makamın onayına ihtiyaç duymadan değiştirebilir; ancak ZGB Art. 301a/III'e göre söz konusu değişikliği ebeveyne zamanında bildirmekle yükümlüdür[80]. Bu yükümlülük, taşınmanın mesafesinden bağımsız olarak her türlü yer değişikliğini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu yönüyle, genel nitelikteki bilgi alma hakkının (ZGB Art. 275a) özel bir uygulaması niteliğinde olup taşınma, önemli bir nitelik taşımasa bile, bildirim zorunlu kılınmıştır[81]. Bildirimin zamanında (rechtzeitig) yapılması gerektiği öngörülmüştür. Öğretide zamanında ifadesinden çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesinden önce[82], diğer ebeveynin duruma uyum sağlamasına ve gerekiyorsa çocukla ilgili diğer hususların (kişisel ilişki, nafaka) uyarlanması için harekete geçmesine imkân verecek bir sürenin anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür[83]. Bildirim yükümlülüğü, velayet sahibi ebeveynin kişilik haklarını korumak amacıyla (örneğin, aile içi şiddet, tehdit veya takip riski gibi durumlarda) sınırlandırılabilecektir[84]. Ayrıca öğretide kabul edilen bir görüşe göre, bildirim yükümlülüğü ancak çocukla diğer ebeveyn arasında fiilen bir ilişki varsa anlamlıdır. Aksi halde bildirim yapılmaması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmeyebilir[85].

Kanun koyucu, bildirim yükümlülüğünün ihlali hâlinde doğrudan bir yaptırım öngörmemiştir. Bu bağlamda, sırf bildirim yapılmamış olması nedeniyle gerçekleşmiş bir taşınma geri alınamaz. Zira karar verme yetkisi velayet sahibindedir[86]. Fakat bildirimin yapılmaması ya da geç yapılması, taşınma sonrası düzenlemelerin yeniden yapılması sürecinde ebeveynin işbirliğine yatkın olmaması olarak aleyhine değerlendirilebilir[87].

İsviçre hukukundaki bu düzenleme velayet sahibi ebeveynin yerleşim yerini belirleme özgürlüğünü korurken, diğer ebeveynin kişisel ilişki hakkını da gü-

---

79 Buna karşılık, bilgi edinme hakkının kişisel ilişki hakkından bağımsız olarak Türk hukukunda düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Ceylan (n 76) 174; Yağcıoğlu, (n 76), 1388 ff.

80 Bertschi/Maranta, (n 26) 656

81 Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 31.

82 Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 31

83 Geiser, (n 26) 99; Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 21

84 Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 32; Türk hukukunda kişisel ilişki hakkına sahip olan kişinin çocuğa veya velayet hakkı sahibine karşı şiddet eylemleri bakımından koruyucu tedbirler için bkz. Mehmet Günay, '6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler' (2012) 3(10) *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 647, 666 ff.

85 Geiser, (n 26) 101.

86 Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 34

87 Geiser, (n 26) 100.

vence altına alan dengeli bir model sunmaktadır. Türk hukukunda da benzer şekilde, rıza veya izin şartı yerine etkili bir bildirim yükümlülüğünün kabulü hem anayasal özgürlüklerin korunması hem de çocuğun üstün yararının sağlanması bakımından isabetli bir çözüm olarak değerlendirilebilir.

2. Birlikte Velayet Halinde

Birlikte velayet hâlinde çocuğun nerede yaşayacağına ilişkin farklı modeller bulunmaktadır[88]. Tek konut modelinde çocuk ebeveynlerden biriyle birlikte yaşamakta ve çocuğun yerleşim yeri, birlikte yaşadığı ebeveynin yerleşim yerine göre belirlenmektedir[89]. Değişken veya yuva modelinde ise çocuğun yerleşim yerinin birlikte velayete sahip ebeveynlerin ortak kararıyla belirlenmesi gerektiği kabul edilmektedir[90]. Ebeveynlerin bu hususta anlaşamamaları hâlinde, çocuğun üstün yararına uygun olarak hâkim tarafından çocuğun yerleşim yerine karar verilmesi gerekir[91].

Türk hukukunda uygulamada çoğunlukla çocuk, tek konut modeline uygun olarak tek başına velayete benzer esaslar ve üstün yararı dikkate alınarak ana veya babadan birine bırakılmakta; böylece çocuğun bakım ve himayesi ile yerleşim yeri de bu ebeveyne göre belirlenmektedir[92]. Söz konusu uygulama, Türk hukukunda birlikte velayetin uygulandığı hâllerde, açık bir düzenleme olmaması sebebiyle TMK md. 21 hükmü çerçevesinde değerlendirildiğinde isabetli görünmektedir[93].

---

88 Birlikte velayette çocuğun yerleşim yerinin neresi olacağı yönünde uygulanan tek konut modeli, değişken model ve yuva modeli hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nurten İnce, 'Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Durumunda Birlikte Velâyet' (2018) 9(34) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 189, 209-212. Ayrıca bu modellerin tek yerleşim yerli model, değişimli/dönüşümlü model, genel değişimli ve özel değişimli model ayrımı ile yuva modeli ve serbest erişim modeli sınıflandırması bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge Öztan/Fırat Öztan, 'Boşanmada Birlikte Velâyet ve Birlikte Velâyetin Uygulanmasına İlişkin Modeller' (2020) 5(1) Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2569, 2587 ff.

89 Vardar-Hamamcıoğlu, (n 13) 88; Güven (n 38) 22; Öztan/Öztan, (n 88), 2589; İstanbul BAM, 38. HD, T. 30.12.2020, E. 2020/1605 K. 2020/1809 (https://www.lexpera.com.tr).

90 Leyla Müjde Kurt, 'Boşanma Durumunda Birlikte (Ortak) Velâyet' (2018) 9(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 157, 159, İnce (n 88) 208; Birlikte velayet hakkının eşit olarak kullanılması hâlinde, çocuğun yerleşim yerinin kesin olarak tespit edilmesinin hemen hemen hiç mümkün olmadığı yönünde bkz. Öztan (n 8), 468; Ebeveynlerin anlaşarak çocuğun yerleşim yerine karar vermesinin mümkün olmadığı TMK md. 19-21 hükümleri çerçevesinde çocuğun yerleşim yerinin kanun koyucu tarafından belirlendiği, ebeveynlerin çocuğun hangi ebeveynle yaşayacağını yani çocuğun oturma yerini belirleyerek ancak dolaylı olarak çocuğun yerleşim yerine karar verdiği yönünde bkz. Serdar (n 38) 286.

91 Uzun-Kazmacı (n 2) 180; Andrea Büchler/Sandro Clausen, 'Die elterliche Sorge – Entwicklungen in Lehre und Rechtsprechung' [2018] FamPra.ch 1, 14-15; Thomas Geiser, 'Umsetzung der gemeinsamen elterlichen Sorge durch die Gerichte' (2015) *AJP* 1099, 1105; Öztan/Öztan (n 88) 2598; Bölükbaşı (n 9) 348; Serdar, (n 38) 287.

92 Demircioğlu (n 2) 329;

93 Demircioğlu (n 2) 330.

İsviçre hukukunda ise bu konuda 2014 revizyonuyla önemli bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikten önce Federal Mahkeme, bakım ve himaye hakkına (Obhut) sahip olan ebeveynin, hakkın kötüye kullanılması teşkil etmemek kaydıyla, diğer ebeveynin rızası olmadan çocukla birlikte yurt dışına dahi taşınabileceğini kabul etmekteydi[94]. 2014 yılında yürürlüğe giren düzenleme ile çocuğun oturduğu yeri belirleme yetkisinin ebeveyn sorumluluğu kapsamında olduğu açıkça hükme bağlanmıştır (ZGB Art. 301a/I)[95]. Bu düzenlemenin amacının ebeveynlerden birinin yerleşme veya seyahat etme özgürlüğünü ortadan kaldırmak olmadığı, bilakis taşınmadan sonra da çocuğun menfaatlerinin yeterince korunup korunmadığının denetlenmesi ile çocuk ve diğer ebeveynin hakları üzerindeki etkilerini denetlemek olduğu ifade edilmiştir[96]. Bu nedenle, çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesine ilişkin olarak kanun koyucu diğer ebeveynin rızasını belli hallerle sınırlı olarak aramıştır. Ebeveynlerden birinin çocukla yurt dışına taşınması, her durumda diğer ebeveynin rızasına veya yetkili makamın (mahkeme veya Çocuk Koruma Makamının (Kindesschutzbehörde, KESB)[97] kararına bağlı tutulurken[98], İsviçre sınırları içinde gerçekleşen taşınmalar bakımından rıza şartı, ancak bu değişikliğin diğer ebeveynin velayet haklarını kullanması veya[99] çocukla olan kişisel ilişkisi üzerinde "önemli etkiler"[100] (erhebliche Auswirkungen)

---

94 BGE 136 III 353.

95 Büchler/Clausen, 301a (n 26) N. 5; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 4; Obhut kavramının artık eski anlamını yitirdiği yönünde bkz. Geiser (n 26) 93; Christener-Trechsel/Herzig (n 26) 247-248; Mahkemenin artık çocuğun oturduğu yere karar verme yetkisini birlikte velayet durumunda ebeveynlerden birine bırakamayacağı yönünde bkz. Schwenzer/Cottier, Art. 301a (n 31) N. 4; Mahkemenin, birlikte velayet halinde çocuğun oturduğu yeri belirleme hakkını açıkça gerekçelendirilmesi ve bunun istisna olarak kalması koşuluyla bir ebeveyne verebileceği yönünde bkz. BGer 5A_714/2015, 28.04.2016, E. 4.3.20 (FamPra.ch 2016, 766-772); Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N.5; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 12; Bertschi/Maranta, (n 26) 659, 660.

96 Federal Konsey Üyesi Sommaruga Simonetta'nın görüşü için bkz. AB 2013 S 14; Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 2; Christener-Trechsel/Herzig, (n 26) 233; Meyer, (n 30) 824; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 19, 24; BGE 142 III 481 E. 2.4.

97 Linus Cantineni/Yvo Biderbost, 'Reform der elterlichen Sorge aus Sicht der Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde (KESB) – erste Erfahrungen und Klippen' (2015) *Die Praxis des Familienrechts (FamPra.ch)* 771, 791.

98 Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 7; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 16.

99 Kanun metninde, "velayet ve kişisel ilişki (Sorge und persönlichen Verkehr)" ifadesi kullanılmış olsa da öğretide ve uygulamada hâkim görüş, hükmün amacına uygun olarak yorumlanması gerektiği ve buradan velayet hakkının kullanımı veya kişisel ilişki düzeni üzerinde önemli etki doğması halinde rıza şartının aranması gerektiği yönündedir. Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 10; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 17.

100 Taşınmanın önemli bir etki yaratıp yaratmadığı somut olayın özelliğine göre belirlenir. Geiser, (n 26) 95; Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 9; Meyer, (n 30) 824; Öğretide, mevcut bakım modelinin yeniden düzenlenmesinin gerekmesi, bakım modelinin taşınma sonrasında sürdürülememesi, tereddüt halinde taşınmanın önemli sayılabileceği kabul edilmektedir. Buna karşılık, mevcut model eşdeğer bir modelle ikame edilebiliyorsa rıza gerekmeyebileceği ileri sürülmüştür. Bertschi/Maranta, (n 26) 653; Karşı görüş için bkz. Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 17; Federal Mahkeme ise velayetin kullanımı üzerinde önemli etkilerin öncelikle taşınma öncesinde fiilen uygulanmakta

doğurması halinde kabul edilmiştir[101]. Bu düzenlemenin temelinde, çocuğun yurt dışına taşınmasının İsviçre yargı yetkisinin sona ermesine ve çocuğun yabancı bir hukuk düzenine tabi olmasına yol açması, böylelikle İsviçre'de verilmiş olan velayet veya kişisel ilişki kararlarının icrasını güçleştirme ihtimalinin varlığı yatmaktadır[102]. Bu nedenle, taşınmanın mesafesi veya çocuğun yaşamı üzerindeki somut etkileri ayrıca değerlendirilmeksizin, yurt dışına her taşınma rıza şartına bağlanmıştır.

Kanaatimizce Türk hukukunda birlikte velayete ilişkin kapsamlı bir düzenlemenin bulunmaması, çocuğun oturduğu yerin veya yerleşim yerinin değiştirilmesine ilişkin kararların hangi ebeveyn tarafından ve hangi usulle alınacağı konusunda belirsizlik yaratmaktadır. Öğretide, ebeveynlerin boşanma protokolünde çocuğun yerleşim yerinin değiştirilmesine ilişkin yetkinin kullanımını belirli koşullara bağlayabilecekleri kabul edilmektedir. Bu kapsamda söz konusu yetkinin çocuğun yanında bırakıldığı ebeveyne tanınması veya belirli bir mesafeyi aşan taşınmalarda ortak karar verileceğinin öngörülmesi mümkündür[103]. Ancak tarafların boşanma protokolünde bu konuda bir düzenleme yapmamış olmaları veya hâkim tarafından yetkinin nasıl kullanılacağına ilişkin bir belirleme yapılmamış olması hâlinde, ebeveynlerden birinin tek başına karar verebileceği kabul edilemeyeceği gibi, her durumda ortak karar aranması da uygun değildir. Zira ilk yaklaşım diğer ebeveynin velayet hakkından doğan yetkilerini önemli ölçüde sınırlarken, ikinci yaklaşımda taşınmak isteyen ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğü aşırı ölçüde sınırlanır. Bu nedenle, İsviçre hukukunda benimsenen sisteme benzer şekilde, taraflar arasındaki menfaat dengesini gözeten açık ve sistematik bir düzenlemenin Türk hukukunda da kabul edilmesi gerekmektedir. İsviçre kanun koyucusunun yurt dışı bakımından her zaman rıza araması yerinde bir düzenlemedir. Zira çocuğun, diğer ebeveynin rızası olmaksızın yurt dışına götürülmesi ve bu süreçte yürütülen iade mekanizmalarının çocuğu ve diğer ebeveyni korumada yetersiz kalması, bu çözümü gerektirmektedir. Yurt içi taşınmalar bakımından ise İsviçre hukukundaki "önemli etkiler" kriterinin benimsenmesi isabetli olacaktır. Yapılacak düzenlemede, rıza aranmayan taşınmalar açısından ayrıca bildirim yükümlülüğünün öngörülmesi de yerinde olacaktır.

olan bakım modeline bağlı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin, teorik olarak neredeyse eşit bakımın uygulandığı dönüşümlü velayet modelinde taşınmanın mesafesi kısa olsa dahi önemli etki eşiği kolaylıkla aşılabilir. Bununla birlikte, ebeveynler arasındaki bakım paylarının dengesiz olduğu durumlarda da çocuğun kreş veya okuldan alınıp okula bırakılması gibi yükümlülükler söz konusu olduğunda, velayet hakkının kullanımı üzerindeki önemli etkiler eşiğine kolaylıkla ulaşılabilir. BGE 142 III 502 E.2.4.1. Federal mahkemenin yaklaşımı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 8, 9, 10; Meyer, (n 30) 824.

101 Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 8; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 17.

102 Büchler/Clausen, Art. 301a, (n 26) N. 7; Affolter-Fringeli/Vogel, Art. 301a, (n 28) N. 16; ayrıca bu hususta Federal Konsey Üyesi Sommaruga'nın açıklaması için bkz. AB 2012 N. 1654.

103 Öztan/Öztan (n 88) 2592.

III. ÇOCUKLA BİRLİKTE YER DEĞİŞTİRMENİN VELAYET HAKKI VE KİŞİSEL İLİŞKİ HAKKI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1. Velayet Hakkı Üzerindeki Etkileri

a. Velayetin Değiştirilmesi

Velayete ilişkin düzenlemeler, değişen koşullara bağlı olarak her zaman yeniden değerlendirilebilir[104]. TMK md. 183 hükmünde, velayetin değiştirilmesini gerektirebilecek bazı olgular örnekleme yoluyla sayılmıştır. Hükme göre, "*ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde"* hâkimin gerekli önlemleri alabileceği düzenlenmiştir. Velayetin değiştirilmesi de hâkimin alabileceği önlemlerden biri olarak kabul edilmektedir[105]. Hükümde sayılan hâller sınırlı değildir; çocuğun üstün yararını etkileyen benzer yeni olgular da hâkimin müdahalesini gerektirebilir[106]. Velayet sahibi ebeveynin çocukla birlikte taşınması da hükümde geçen "başka bir yere gitme" olgusu kapsamındaki ihtimallerdendir[107]. Bu nedenle, taşınmanın koşulları velayetin değiştirilmesini gerektirecek nitelikteyse TMK md. 183 uyarınca velayetin değiştirilmesi talep edilebilir[108]. Bununla birlikte, velayet hakkına sahip ebeveynin çocukla birlikte yer değiştirmesi tek başına velayetin değiştirilmesi için yeterli değildir[109]. Yer değişikliğinin çocuk üzerindeki etkisi hâkim tarafından somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir[110]. Özellikle taşınmanın çocuğun eğitimini, sosyal çevresini, sağlık durumunu veya psikolojik

---

104 Baygın, (n 69) 373; Yeliz Yücel, *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Hâlinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı* (On İki Levha 2018), 107; Özden Özer-Taşkın, 'Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi' (2020) 6(1) *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 239, 249; Caner Taşatan, 'Velayetin Değiştirilmesi' (2022) 28(1) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 387, 389.

105 Mehmet Akçaal, 'Velâyetin Değiştirilmesi' (2022) 13(1) *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 190, 193.

106 Öztan, (n 65) 788; Akıntürk/Ateş, (n 66) 322; Özer-Taşkın, (n 104) 250; Yücel, (n 104) 109; Gayretli-Aydın, (n 4) 29.

107 Taşatan, (n 104) 397; Çocuğun sürekli ihtiyaç duyduğu tedavisini sürdürmesinin imkânsız olacağı bir yere gitmek zorunda kalması halinde hâkim velayetin değiştirilmesine karar verebilir. Bkz. Akçaal, (n 105) 196; Velayet sahibi ebeveynin tamamen farklı kültüre sahip olan yere taşınmasının ve çocuğun bu yerden olumsuz etkilenmesinin TMK md. 183'te sayılan hallere benzer durumlara örnek olarak verilebileceği yönünde bkz. Gayretli-Aydın, (n 4) 29.

108 Uygulamada en çok karşılaşılan velayetin değiştirilmesi sebebinin başka yere gitme olduğu yönünde bkz. Baygın, (n 69) 375.

109 Güven, (n 38) 51; Y. 2. HD, T. 24.10.2011, E. 2011/3677, K. 2011/16615 (https://www.lexpera.com.tr); Y. 2. HD, T. 14.11.2013, E. 2013/7123, K. 2013/26501 (https://www.lexpera.com.tr); *"...salt başka bir şehre taşınmanın günümüz ulaşım imkanları düşünüldüğünde velayet değişikliği nedeni olarak kabul edilemeyeceği, aldırılan SİR 'ler müşterek çocuğun beyanı ve üstün yararı, tüm dosya kapsamı dikkate alınarak velayet değişikliğini gerektirir bir durum olmadığı anlaşılmakla verilen ret kararı yerinde olup başvurunun esastan reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur."* Konya BAM, 2. HD, T. 01.07.2020, E. 2020/482, K. 2020/736 (https://www.lexpera.com.tr).

110 Öztan, (n 65) 789.

gelişimini olumsuz etkilemesi, çocuğun sürekli yer değiştirmesi nedeniyle istikrarlı bir çevrede büyüyememesi ya da diğer ebeveynle kişisel ilişki kurulmasını fiilen imkânsız hâle getirmesi gibi durumlar önem taşır[111]. Bununla birlikte, velayet hakkına sahip olmayan ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurmakta zorlanması tek başına velayetin değiştirilmesi için yeterli bir sebep değildir[112]. Velayetin değiştirilmesi için çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesinin velayetin değiştirilmesini zorunlu kılacak bir etkiye sahip olması, bu etkinin sürekli nitelikte olması ve velayetin değiştirilmesinin çocuğun üstün yararına uygun olması gerekir[113]. Bu değerlendirmede ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşünün alınması gerekir[114].

Özellikle yer değişikliğinin diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurmasını engellemek amacıyla yapılması, velayet hakkının kötüye kullanılması niteliğindedir. Yargıtay, çocuğun velayet hakkına sahip olmayan ebeveynle kişisel ilişki kurmasının sürekli olarak engellenmesini velayetin değiştirilmesi sebepleri arasında kabul etmektedir[115]. Bu kabul, 7343 sayılı Kanun'la[116] TMK md. 182 ve TMK md. 324'te yapılan değişikliklerle açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, velayet kendisine bırakılan ebeveynin kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmemesi hâlinde, çocuğun üstün yararına aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilmesine karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece, kişisel ilişki hakkının kullanılmasını engelleyen veya güçleştiren davranışlara karşı velayetin değiştirilmesi öngörülerek, kişisel ilişki hakkının etkin biçimde korunması amaçlanmıştır[117]. Kişisel ilişkiyi sistematik biçimde engelleyen yer-

---

111 Ahmet M Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitabevi 2025), 194; Özer-Taşkın, (n 104) 251.

112 Öztan, (n 65) 789.

113 Akçaal, (n 105) 193; Taşatan, (n 104) 396 ve 397; Yücel, (n 104), 110; *"...vurgulamak gerekir ki, kendisine velayet tevdi edilmiş eşin, evlenmiş bulunması veya yeni eşinin görevi nedeniyle başka bir yere gitmiş olması MK.nun 149. maddesi uygulanarak, velayetin kendisinden alınıp diğer tarafa tevdii için başlıbaşına yeterli bir neden değildir. Bu yeni oluşumların, çocuk için maddi ve manevi zararlar vereceğini gösteren çok ciddi belirtiler bulunmalıdır."* YHGK, T. 15.04.1992, E. 1992/140 K. 1992/248 (https://www.lexpera.com.tr); *"...boşanma ile düzenlenen velayetin değiştirilebilmesi için velayet kendisine verilen tarafın ya da velayete konu çocuğun durumunda boşanma hükmünden sonra esaslı değişikliklerin olması şart olup, ayrıca esaslı değişikliğin önemli ve sürekli olması da gerekmektedir."* YHGK, T. 22.01.2014, E. 2013/2085, K. 2014/30 (https://www.lexpera.com.tr).

114 YHGK, T. 21.02.2019, E. 2018/1072 K. 2019/185 (https://www.lexpera.com.tr), İstanbul BAM, 10. HD, T. 22.12.2020, E. 2020/1523 K. 2020/1646 (https://www.lexpera.com.tr).

115 *"...çocukla kişisel ilişki kurulmasının engellenmesi, çocuğun fiilen velayet hakkı olmayan annede ya da babada bırakılması veyahut çocuğun üçüncü kişinin yanında bırakılması, çocuğun menfaatinin gerektirdiği nedenler (örneğin sağlık, eğitim, ahlâk, güvenlik), velayeti kendisinde bulunan annenin ya da babanın yeniden evlenmesi, velayet hakkı kendisine verilen tarafın bir başka yere gitmesi, ölüm veya velayet görevinin kullanılmasının engellenmesi velayetin değiştirilmesi sebepleri olarak sayılabilir."* YHGK, T. 30.05.2018, E. 2017/2486, K. 2018/1148 (https://www.lexpera.com.tr); Ayrıca bkz. Özer-Taşkın, (n 104) 252, dpn. 76.

116 RG. T. 30.11.2021 S. 31675.

117 Levent Börü/Şafak Parlak Börü, 'Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler' (2022) 71(3) *Ankara Üniversitesi Hukuk*

leşim yeri değişikliği, bu hükmün tipik bir uygulama alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, kişisel ilişkinin engellenmesi tek başına velayetin değiştirilmesini zorunlu kılmaz; velayetin diğer ebeveyne verilmesinin çocuğun üstün yararına uygun olması gerekir[118]. Hâkim, koşullara göre velayetin değiştirilmesi yerine gerekli diğer koruyucu önlemleri de alabilir. Yer değişikliği sebebiyle velayetin değiştirilmesi ana veya babanın istemiyle yapılabileceği gibi TMK md. 183 uyarınca hâkimin re'sen harekete geçmesi de mümkündür[119].

b. Velayetin Kaldırılması

Velayetin kaldırılması çocuğun üstün yararı bakımından alınabilecek tedbirlerden en ağırı olup son çare olarak başvurulabilecek bir yoldur[120]. Bu nedenle, alınacak diğer önlemlerin etkisiz kalması ya da bu önlemlerin yetersiz kalacağının açıkça anlaşılması hâlinde uygulanması gerekir[121]. TMK md. 348'de ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini yerine getirememesi gibi hâllerde çocuğun üstün yararına uygun olarak velayetin kaldırılabileceği düzenlenmiştir. Hükümde sayılan hâllerle sınırlı olmayıp benzer olgular da velayetin kaldırılmasını gerektirebilir[122]. Ana veya babanın "başka bir yerde bulunması" yalnızca fizikî olarak çocuktan uzakta bulunmayı ifade etmez. Bu hâlin velayetin kaldırılmasını gerektirebilmesi için uzaklığın, ebeveynin çocuğa gerekli sevgi ve özeni göstermesini, çocuğu temsil etmesini veya bakım ve eğitimiyle ilgilenmesini fiilen engellemesi gerekir[123]. Dolayısıyla çocuğun ebeveynle birlikte başka bir yere taşınması, tek başına TMK md. 348 kapsamında velayetin kaldırılmasını gerektirmez; belirleyici olan, yer değişikliğinin velayet görevlerinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyip engellemediğidir.

2. Kişisel İlişki Hakkı Üzerindeki Etkileri

Çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesi özellikle velayet hakkına sahip olmayan ebeveynle kişisel ilişki kurulmasını doğrudan etkileyen bir unsurdur[124]. Nitekim, velayet hakkına sahip ebeveynin yerleşim yerini değiştirmesi sonucu, kişisel ilişki hakkına sahip olan ebeveyn ya yeni koşullara uyum sağlamak ya da

Fakültesi Dergisi 1227, 1235-1236; Gayretli-Aydın (n 4) 29, Akçaal, (n 105) 197; Taşatan, (n 104) 400; Gerekçe için bkz. (https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d27/c082/tbmm27082018ss0285.pdf Erişim: 01.05.2026).

118 Akçaal, (n 105) 198.

119 Akçaal, (n 105) 193; Özer-Taşkın, (n 104) 250; Taşatan, (n 104) 389.

120 Serozan, (n 76); Akyüz, (n 66) 292; Elçin-Grassinger, (n 65), 162; Taşatan, (n 104) 398

121 Özer-Taşkın, (n 104) 253.

122 Özer-Taşkın, (n 104) 256; Elçin-Grassinger, (n 65) 169.

123 Özer-Taşkın, (n 104) 255.

124 Geiser, (n 26) 89; Çocuğun yerleşim yerini seçerken onun psikolojik durumunun dikkate alınarak belli bir süreklilik gösterecek yaşam şeklinin belirlenmesi gerektiği hususunda bkz. Elçin-Grassinger, (n 65) 24.

hâkimden çocuğun üstün yararına uygun olarak velayetin değiştirilmesi veya kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesini talep etmek zorunda kalmaktadır[125]. Hâkim yeni bir düzenleme yapana kadar, kişisel ilişki hakkına sahip ebeveyn yeni yerin getirdiği zorluklara katlanmak durumunda kalmaktadır. Bu zorluklardan biri de kişisel ilişkinin kurulması için yapılması gereken masraflardır. Zira öğretide[126] ve uygulamada[127] genel olarak kabul edilen görüş bu masrafların kişisel ilişki hakkı sahibi tarafından karşılanması gerektiğidir. Söz konusu zorluklardan bir diğeri ise mesafenin artması sebebiyle kişisel ilişki kurmak amacıyla çocuğun sıklıkla bu seyahatlere zorlanamamasıdır. Uygulamada genel kabul gören görüş kişisel ilişki hakkına sahip olan tarafın konutunda ziyaret hakkının kullanılmasının çocuğun yararına daha uygun olduğudur[128].

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez ve değişen koşullara göre her zaman düzenlenebilir. TMK md. 183 uyarınca "başka bir yere gitme" gibi yeni olguların zorunlu kılması halinde hâkimin alabileceği önlemlerden biri de kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesidir. Velayet sahibi ebeveynin yerleşim yerini değiştirmesi, hükümdeki "başka bir yere gitme" olgusunun tipik bir örneğini oluşturur ve kişisel ilişkiyi zedelediği ölçüde re'sen veya talep üzerine yeniden düzenlemeyi gerekli kılar[129]. Çocuğun ruhsal, duygusal ve sosyal gelişimini zedeleyen veya kişisel ilişkiyi fiilen imkânsız hâle getiren bir yer değişikliği hâkim tarafından denetlenebilir; gerektiğinde kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesine karar verilebilir[130]. Söz konusu düzenlemede, yerleşim yerindeki değişikliğin kişisel ilişki üzerindeki etkisinin çocuğun üstün yararı ilkesi[131] çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gerekir[132].

---

125 Geiser, (n 26) 89

126 Baygın (n 69) 115; Yılmaz, (n 69) 119; Serdar, (n 76) 768; Yücel (n 104) s. 177; Fulya Erlüle, 'Yargıtay Kararları Çerçevesinde Velayetin Kullanılması Kendisine Bırakılmayan Tarafın Çocuğu Ziyaret Hakkı' (2018) 9(2) *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 259, 266.

127 Y. 2 HD. T. 10.05.2023, E. 2022/11227 K. 2023/2324 (https://www.lexpera.com.tr).

128 Serdar, (n 76) 767; "…*anne evinden alınarak anne evine teslim edilmek suretiyle kişisel ilişki tesisi olacak şekilde değiştirilmesine*." Söz konusu düzenlemenin yapıldığı ilk derece mahkemesinin kişisel ilişki kararı için bkz. Ankara BAM 2. HD T. 29.09.2020, E. 2019/2390 K. 2020/1034 (https://www.lexpera.com.tr).

129 Baygın, (n 69) 117; Yücel (n 104), 182; *"…İstek, kişisel ilişkinin değişen duruma göre yeniden düzenlenmesini de ihtiva etmektedir. Gerçekleşen yeni olgular karşısında tarafların ayrı ülkelerde ikamet ettikleri de gözetilerek, davacı ile çocuğun kişisel ilişkisinin, çocuğun menfaatine uygun düşecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekirken, bu hususun gözetilmemesi doğru bulunmamıştır."* Y. 2. HD, T. 20.04.2010, E. 2010/1020, K. 2010/7787 (https://www.lexpera.com.tr); Ayrıca yurt içinde gerçekleşen taşınma sebebiyle kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesine ilişkin karar için bkz. Adana BAM 2. HD, T. 06.01.2020, E. 2019/391 K. 2020/37 (https://www.lexpera.com.tr).

130 Baygın, (n 69) 117; Serdar, (n 76) 759.

131 Kişisel ilişki kurulmasında çocuğun üstün yararının önemine ilişkin ayrıntılı inceleme için bkz. Yılmaz, (n 69) 110-113; Serdar, (n 76) 744-748.

132 Kılıçoğlu, (n 111) 194.

Son olarak, TMK md. 323, ana ve babadan her birinin, velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla "uygun nitelikte" kişisel ilişki kurulmasını talep etme hakkına sahip olduğunu düzenlemektedir. Bu hüküm, kişisel ilişki hakkının niteliğini belirlemekle kalmayıp, ilişkinin niteliğinin zaman içinde değişebileceğini de kabul etmektedir[133]. Dolayısıyla, çocukla kurulan kişisel ilişkinin taşınma sebebiyle mesafenin artması gibi sonradan ortaya çıkan olgular nedeniyle artık "uygun" nitelik taşımadığı, başka bir ifadeyle çocuğun üstün yararını karşılamadığı durumlarda, TMK md. 323'e dayanılarak kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi talep edilebilir[134].

Hâkim kişisel ilişkiyi düzenlerken çocuğun yaşını, sağlığını, gelişimini, eğitim sürecini, ebeveynlerin yerleşim yerleri arasındaki mesafeyi, ulaşım imkânlarını dikkate alır[135]. Ana ve babanın yararları ile çocuğun yararlarının çatışmasında çocuğun yararına üstünlük tanıyarak kişisel ilişkiyi düzenler[136]. Bu düzenlemede, ayırt etme gücünü haiz olan çocuğun görüşü alınır[137]. Böylece çocuğun ebeveynleriyle bağının korunması ve üstün yararının sağlanması hedeflenir[138].

SONUÇ

Boşanma sonrasında ebeveynin çocukla birlikte taşınması, ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğünün yanı sıra çocuğun üstün yararı ile diğer ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin sürdürülmesi üzerinde de etkiler doğuran bir durumdur. Bu nedenle çocukla birlikte yer değiştirme, yalnızca çocuğun yerleşim yerinin değiştirilmesi bakımından ele alınmamalı, ayrıca çocuğun fiilen bulunduğu çevrenin değişmesi ve diğer ebeveynle çocuk arasındaki ilişkinin devamlılığı bakımından da değerlendirilmelidir. Bu çerçevede çalışmada ulaşılan ilk sonuç, yer değişikliğinin hukuki sonuçlarının belirlenmesinde ve belirli koşullara tâbi tutulmasında temel ölçütün yalnızca yerleşim yerinin değişmesi olmadığıdır. Yer değişikliğinin çocuğun fiilî yaşam merkezinde meydana getirdiği değişiklik ve bunun diğer ebeveynin hakları üzerindeki somut etkileri de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle yerleşim yeri ile oturma yeri, İsviçre hukukunda olduğu gibi yer değiştirme bakımından birbirinden ayrılmalıdır.

---

133 Erlüle, (n 126) 266.

134 Serdar, (n 76) 777; Baygın (n 69) 117; *"... Eskişehir'de yaşayan davalı annenin Mersin'e taşındığı, ortak çocuk ile birlikte Mersin'de yaşadığı, davacı babanın ise Eskişehir'de ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Velayeti davacı anneye bırakılan müşterek çocuk ile baba arasında daha önce düzenlenen kişisel ilişki gelinen bu safhada bundan beklenen amacı gerçekleştirecek nitelikte değildir. Baba ile müşterek çocuk arasında babalık duygularını tatmin edecek şekilde yeniden kişisel ilişki tesisi gerekirken talebin reddi doğru olmamıştır"* Ankara BAM 2. HD, 25.12.2019, E. 2019/2783 K. 2019/3945.

135 Yılmaz, (n 69) 112.

136 Yılmaz, (n 69) 111; Serdar, (n 76) 744-748.

137 Yılmaz, (n 69) 114; Serdar, (n 76) 748-751. Erlüle, (n 126) 269.

138 Erlüle, (n 126) 268

Karşılaştırmalı hukuk incelemesi, farklı düzenlemeler benimsenmiş olmakla birlikte, çocuğun diğer ebeveynle olan ilişkisini ve bu ebeveynin haklarını önemli ölçüde etkileyebilecek yer değiştirme kararının tek başına bir ebeveynin takdirine bırakılmaması yönünde bir eğilim bulunduğunu göstermektedir. Birlikte velayetin modern hukuk sistemlerinde benimsenmesi sonucunda çocukla birlikte yer değiştirmenin giderek daha önemli bir hukuki sorun teşkil edeceği açıktır.

Türk hukukunda tek başına velayet hâlinde velayet hakkına sahip ebeveyn, çocuğun yerleşim yerini veya oturduğu yeri tek başına belirleme yetkisini haizdir. Bu yetki, velayet hakkının doğal bir sonucu olmakla birlikte çocuğun üstün yararı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı çerçevesinde sınırlandırılabilir. Bununla birlikte, yer değiştirme kararının diğer ebeveynin rızasına veya mahkeme kararına bağlanması, velayet sahibi ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğünü ölçüsüz biçimde sınırlayacaktır. Bu nedenle tek başına velayet hâlinde, aile içi şiddet nedeniyle yerin gizlenmesi hâli saklı kalmak üzere, diğer ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurma hakkının korunması amacıyla bildirim yükümlülüğünün öngörülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Her ne kadar bu yükümlülüğün mevcut hukuki düzenlemelerden çıkarılması mümkün olsa da açık bir düzenleme yapılması ebeveynler arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önlenmesine katkı sağlayacaktır. İsviçre hukukunda tek başına velayet hâlinde bildirim yükümlülüğünün açıkça öngörülmüş olması da bu görüşümüzü desteklemektedir.

Birlikte velayet bakımından ise Türk hukukundaki belirsizlik daha da belirginleşmektedir. Uygulamada çoğunlukla çocuğun ebeveynlerden birinin yanında yaşadığı tek konut modeli benimsenmekte ve çocuğun yerleşim yeri fiilen yanında bulunduğu ebeveynin yerleşim yerine göre belirlenmektedir. Ancak birlikte velayetin niteliği gereği çocuğun oturduğu yerin değiştirilmesine ilişkin kararın nasıl alınacağı konusunda açık bir düzenleme bulunmaması önemli bir eksikliktir. Bu nedenle Türk hukukunda, İsviçre hukukunda olduğu gibi, en azından diğer ebeveynin velayet veya kişisel ilişki hakkı üzerinde önemli etkisi olan yer değiştirmelerde ortak karar alma koşulu aranmalıdır. Yurt dışına taşınmalar ise çocuğun kaçırılması ihtimali, yargı çevresinin değişmesi ve çocuğun üstün yararının zarar görmesi ihtimalinin yüksekliği gibi nedenlerle, taşınmanın diğer ebeveynin hakları üzerinde önemli bir etki doğurup doğurmadığına bakılmaksızın ortak karar alma koşuluna bağlanmalıdır. Ebeveynlerin bu hususta anlaşamaması hâlinde hâkimin müdahalesine imkân tanınmalıdır. Ayrıca rıza gerektirmeyen taşınmalar bakımından bildirim yükümlülüğünün öngörülmesi yerinde olacaktır.

Velayete ve kişisel ilişkiye ilişkin kararlar, yeni olguların ortaya çıkması hâlinde yeniden düzenlenebilir. Bununla birlikte, yer değişikliği tek başına velayetin değiştirilmesi veya kaldırılması sonucunu doğurmaz. TMK md. 183 kapsamında yer değişikliğinin velayetin değiştirilmesini gerektirmesi, özellikle çocuğun eğitimi, sosyal çevresi, sağlık durumu veya psikolojik gelişimi bakımından esaslı ve sürekli bir değişikliğe neden olmasına ve velayetin değiştirilmesinin çocuğun

üstün yararına uygun bulunmasına bağlıdır. Bunun yanında, yer değişikliğinin diğer ebeveynle çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi kasten engellemek amacıyla gerçekleştirilmesi, velayet hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, yer değişikliğinin mevcut kişisel ilişki düzeninin uygulanmasını güçleştirmesi veya etkisiz kılması, çocuğun üstün yararı gözetilerek kişisel ilişkinin yeni koşullara uygun şekilde düzenlenmesini gerektirir.

Sonuç olarak, çocukla birlikte yer değiştirme uyuşmazlıklarında ne velayet sahibi ebeveynin yerleşme ve seyahat özgürlüğünün mutlak biçimde üstün tutulması ne de diğer ebeveynin kişisel ilişki veya velayet hakkının korunması amacıyla taşınma özgürlüğünün tam olarak sınırlandırılması isabetlidir. Esas alınması gereken, somut olayın özellikleri çerçevesinde çocuğun üstün yararı, çocuğun istikrarlı yaşam düzeninin korunması ve çocuk ile her iki ebeveyn arasındaki ilişkinin mümkün olduğunca sürdürülmesidir.

KAYNAKÇA

Affolter-Fringeli K/ Vogel U, 'Art. 301a' in Hausheer H and Walter HP (eds), *Die elterliche Sorge / der Kindesschutz, Art. 296–317 ZGB – Das Kindesvermögen, Art. 318–327 ZGB – Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a–327c ZGB*, BK – Berner Kommentar (Stämpfli Verlag 2016) 221–242.

Akçaal M, 'Velâyetin Değiştirilmesi' (2022) 13(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 190.

Akduman E, 'Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi Uyarınca Koruma ve Ziyaret Hakkı' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1373.

Akıntürk T/Ateş D, *Türk Medeni Hukuku C. II Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta 2024).

Akıntürk T/Ateş D, *Medenî Hukuk* (28. Baskı, Beta 2024).

Akyüz E, *Çocuk Hukuku: Çocukların Korunması ve Hakları* (9. Baskı, Pegem Akademi 2024).

Alkan F, 'Boşanma Sonrası Ortaya Çıkan Önemli Bir Sorun: Çocukla Kişisel İlişki Kurma (Kurabilme) Hakkı ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri' (Uluslararası Ailenin Korunması Hakkı Sempozyumu, 29–30 Nisan 2019) 1.

Aybay ME, *Medeni Hukukta Yerleşim Yeri* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2003)

Bala N/Ebsim Y, 'The 2021 Canadian Parenting Reforms: Is Shared Parenting the New Normal?' (2022) Queen's University Faculty of Law Research Paper Series 2022-001.

Baygın C, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha 2010).

Bérénos YM, 'Time to Move on? The International State of Affairs with Respect to Child Relocation Law' (2012) 8(1) Utrecht Law Review 1.

Bertschi N/Maranta L, '«Wir ziehen um?!» – wenn Eltern über den Aufenthaltsort des Kindes streiten' (2017) FamPra.ch 649.

Birinci-Uzun T, 'Türk Medenî Kanunu'na Göre Velâyetin Kullanılması ve Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı İlkesi Doğrultusunda Boşanmada ve Evlilik Dışı İlişkide Birlikte Velâyet Modeli' (2016) 6(1) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 135.

Bölükbaşı Ö, 'Karşılaştırmalı Hukuka Göre Birlikte Velayet Kararlarında Hakimin Dikkate Alabileceği Bazı Esaslar ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği' (2021) 157 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 317.

Börü L/Parlak-Börü Ş, 'Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler' (2022) 71(3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1227.

Budzikiewicz L, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in Jauernig O and others (eds), *Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch* (19th edn, CH Beck 2023).

Büchler A/Clausen S, 'Die elterliche Sorge – Entwicklungen in Lehre und Rechtsprechung' [2018] FamPra.ch 1.

Büchler A/Clausen S, 'Art. 301a' in Fankhauser R (ed), *FamKomm Scheidung*, vol I: ZGB (4th edn, Stämpfli Verlag 2022) 1032–1071.

Cantineni L/Biderbost Y, 'Reform der elterlichen Sorge aus Sicht der Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde (KESB) – erste Erfahrungen und Klippen' (2015) Die Praxis des Familienrechts (FamPra.ch) 771.

Ceylan E, *Türk İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları* (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 2006).

Christener-Trechsel C/ Herzig CA, 'Arbeitskreis 10: Herausforderung Mobilität bei gemeinsamer elterlicher Sorge: Der sogenannte Zügelartikel – Versuch einer Auslegeordnung' in Fankhauser R and Büchler A (eds), Neunte Schweizer Familienrechtstage, 18./19. Januar 2018 in Basel, FamPra.ch-Schriftenreihe zum Familienrecht, vol 25 (Stämpfli Verlag 2018) 229.

Çelebi Ö, 'Cinsiyet Eşitliği ve Çocuğun Üstün Yararının Kesişim Noktası Olarak Boşanmada Velayetin Düzenlenmesi' (2021) 79(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 27.

Demircioğlu HR, 'Boşanmada Ortak (Birlikte) Velayetin Kabulü Sonrası Türk Hukukundaki Durum Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme' (2024) 59 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 301.

Dural M/Öğüz T, *Türk Özel Hukuku Cilt II: Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz Kitabevi 2022)

Dural M/Öğüz T/Gümüş MA, *Türk Özel Hukuku C. III Aile Hukuku* (20. Baskı, Filiz Kitabevi 2025).

Elçin-Grassinger G, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velâyet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (On İki Levha 2009).

Erdem E, 'Yerleşim Yerine İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler' (2023) 9(17) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 41.

Erdoğan İ/Keskin AD, *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku)* (3. Baskı, Gazi Kitabevi 2020)

Erlüle F, 'Çocukla Kişisel İlişki Kurulması' (2010) 16(3–4) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 217.

Erlüle F, 'Yargıtay Kararları Çerçevesinde Velayetin Kullanılması Kendisine Bırakılmayan Tarafın Çocuğu Ziyaret Hakkı' (2018) 9(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 259.

Erlüle F, *İsviçre Medeni Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Işığında Boşanmada Birlikte Velayet* (Yetkin 2019).

Gayretli-Aydın S, '7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler' (2022) 187 Terazi Hukuk Dergisi 15.

Geiser T, 'Umsetzung der gemeinsamen elterlichen Sorge durch die Gerichte' (2015) AJP 1099.

Geiser T, 'Zum sogenannten "Zügelartikel" (Art. 301a ZGB)' (2017) Zeitschrift für Kindes- und Erwachsenenschutz 87.

Günal N/Küçükgüngör E, 'Roma Hukukunda İkametgâh (Domicilium) Kavramı' (1997) 47(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121.

Günay M, '6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler' (2012) 3(10) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 647.

Güven K, 'Türk Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi Halinde ve Evlilik Dışı İlişkide Velayet Hakkının Geldiği Son Nokta: Ortak Velayet' (2018) 4(1) Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11

Hennemann C, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in Säcker FJ, Rixecker R, Oetker H and Limperg B (eds), Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, vol 10 (9th edn, CH Beck 2024).

İnce N, 'Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Durumunda Birlikte Velâyet' (2018) 9(34) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 189.

Kılıçoğlu AM, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitabevi 2025).

Kurt LM, 'Boşanma Durumunda Birlikte (Ortak) Velâyet' (2018) 9(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 15.

Meyer K, 'Wegzug mit Kind' (2017) AJP 823

Oğuzman K/Seliçi Ö/Oktay-Özdemir S, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (18. Baskı, Filiz Kitabevi 2019).

Öcal-Apaydın B, 'İsviçre Medeni Kanunu'nun Velayete İlişkin Hükümlerinde Değişiklik Yapılması ve Ortak Velayetin Kural Olarak Benimsenmesi' (2016) 11(145–146) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 631

Özer-Taşkın Ö, 'Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi' (2020) 6(1) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239.

Öztan B, *Aile Hukuku* (6. Baskı, Turhan Kitabevi 2015).

Öztan B, *Kişiler Hukuku: Gerçek Kişiler* (11. Baskı, Yetkin Yayınları 2021).

Öztan B/Öztan F, 'Boşanmada Birlikte Velâyet ve Birlikte Velâyetin Uygulanmasına İlişkin Modeller' (2020) 5(1) Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2569.

Rake C, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in Henrich P, Althammer G and others (eds), *Johannsen/Henrich/Althammer Familienrecht* (7th edn, CH Beck 2020)

Schwenzer I/Cottier M, 'Art. 301a' in Geiser T/Fountoulakis C (eds), *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB* (6th edn, Helbing Lichtenhahn 2018).

Serdar İ, 'Kişisel İlişki Kurma Hakkı' (2007) 9 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı) 739).

Serdar İ, 'Mukayeseli Hukuk Işığında Birlikte Velâyetin Kullanılmasının Değerlendirilmesi' (2020) 19(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 267–307.

Serozan R, *Çocuk Hukuku* (2. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık 2017).

Serozan R, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (6. Baskı, Vedat Kitapçılık 2015).

Taşatan C, 'Velayetin Değiştirilmesi' (2022) 28(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 387.

Usta S, 'Çocuğun Yerleşim Yeri Edinme Hakkı ve "Bir İstisna"' (2012) 1 Ankara Barosu Dergisi 87.

Uzun-Kazmacı Ö, 'Evlilik Dışında Velayetin Birlikte Kullanılması' (2018) 6(1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 171.

Vardar-Hamamcıoğlu G, *Türk Medeni Kanunu'na Göre Yerleşim Yeri* (İstanbul 2009).

Vardar-Hamamcıoğlu G, 'Çocuğun Yerleşim Yeri' (2015) 1 Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 39.

Veit M/Fink J, '§ 1687 Ausübung der gemeinsamen Sorge bei Getrenntleben' in Hau W and Poseck R (eds), BeckOK BGB (78th edn, CH Beck 2025, updated 1 August 2025).

Yağcıoğlu B, 'İsviçre ve Alman Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Anne-Babanın Kendisine Bırakılmayan Çocuk Hakkında Bilgilendirilme ve Bilgi Alma Hakkı' (2026) 75(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1333–1400.

Yılmaz C, 'Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması' (2015) 35(1) Public and Private International Law Bulletin 103.

Yılmaz C, *Velayet Hukuku (Özellikle İsviçre Medeni Kanunu'ndaki 01.07.2014 Tarihli "Velayet Hukuku Revizyonu" ile 01.01.2017 "Çocuk Nafakasına İlişkin Revizyon"lar Kapsamında)* (Seçkin 2023).

Yücel Y, *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Hâlinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı* (On İki Levha 2018).

Ziyan A, *Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili* (On İki Levha 2019).